

Középiskolások pénzügyi kultúrájának felmérése

2012

Összefoglaló tanulmány

Készítette:

Dr. Kovács Péter, egyetemi docens

Dr. Kosztopulosz Andreász, egyetemi docens

Dr. Révész Balázs, egyetemi docens

Kiss Gábor Dávid, tanársegéd

Cseri Cserne, elemző

Tartalomjegyzék

1.	A vizsgálat kerete	4
1.1.	Mintavétel.....	4
1.2.	Mit mérünk?	4
1.3.	A kérdőív	5
1.4.	Elemzési módszertan	10
2.	Teszteredmények.....	11
2.1.	A mintáról.....	11
1.1.	Banki szolgáltatások, ismeretek	12
1.2.	Megtakarítások és befektetések.....	14
1.3.	Hitelezés	17
1.4.	Nyugdíj és biztosítás	22
1.5.	A munka világa	24
1.6.	Általános gazdasági ismeretek: infláció, adózás, ország kockázat.....	28
2.	Az Econventio-index	33
3.	Összegző megállapítások.....	35
4.	Főbb javaslatok a 2012 évi felmérés alapján.....	36

Kutatócsoportunk 2011 után immáron második alkalommal vizsgálja középiskolások pénzügyi kultúráját, tudását. Ebben a tanulmányban a vizsgálat keretrendszerét, illetve az előzetes eredményeket ismertetjük.

1. A vizsgálat kerete

Mivel pénzügyi tájékozottságot mérünk fiatalok körében, így e vizsgálat **célcsoportjaul a középiskolákban tanuló diákokat** választottuk. Mivel Magyarországon 2010 évben 439 ezer diák tanult középiskolában nappali tagozaton (forrás: KSH), így az ő pénzügyi kultúrájuk vizsgálatát egy mintán végeztük el.

1.1. Mintavétel

A középiskolások elérését az iskolákon keresztül valósítottuk meg. A NEFMI közoktatási intézményi adatbázisát használtuk, melyből véletlenszerűen kiválasztunk iskolákat, ügyelve arra, hogy mind falvakból, városokból, megyei jogú városokból és a fővárosból is kerüljenek iskolák a mintába. Ez alapján az Econventio Közhasznú Egyesület felkeresett iskolákat, melyek közül több mint 100 csatlakozott a felméréshez. A kiválasztott és mintába került iskolák diákjai közül **10429 fő töltötte ki** a tesztet. Ez a mintavételi eljárás a középiskolások egy egyszerű véletlen mintájának tekinthető.

Az elemzéshez alkalmazandó statisztikai módszertan kiválasztása a változók mérési szintjén múlik. Mivel a feltett kérdések mindegyike kategorikus változónak tekinthető, így alkalmazható módszertanként a leíró statisztika, kereszttábla elemzés, továbbá hipotézisvizsgálat és becslélmélet alkalmazható.

Az Econventio teszt kitöltésére előzetes regisztráció után az Econventio Egyesület honlapján (www.econventio.hu) nyílt lehetőség, 2012 tavaszán. **Az adatfeldolgozás anonim adatokat tartalmaz.** A kérdőíven 40 kérdés szerepelt, melyet egy elektronikus felületen kellett kitölteni. A felületen a kitöltőnek egyszerre csak egy kérdés jelent meg, melyek megválaszolására összességében 30 perc állt rendelkezésre.

1.2. Mit mérünk?

A pénzügyi kultúrának nincs egységes meghatározása. A meghatározásoknak van egy közös metszete, mely a pénz, illetve a pénzügyi termékek használatához, az ehhez szükséges információk beszerzéséhez, felhasználásához, pénzügyi döntések meghozatalához kötődik. Tehát a pénzügyi kultúra nem a pénzügyi termékekkel kapcsolatos definíciók ismeretét jelenti. **Ebből fakadóan a pénzügyi kultúra vizsgálatakor szükség van a cselekvőben lezajló döntéshozatal folyamatának megismerésére, hogy megérthessük, miként választ egyes termékeket és hogyan használja őket a**

későbbiekben. Ehhez szükséges vizsgálnunk a célcsoport információforrásait (honnan tájékozódnak, pénzügyi döntések esetén kinek a tanácsaira kíváncsiak), esetleges preferenciáit (hirtelen kapnának egy nagyobb összeget, mit kezdenének vele, hogy viszonyulnak a megtakarításokhoz), számolási készségeit is.

Tehát összességében a pénzügyi kultúra vizsgálatához egy komplex modell felállítása szükséges. Vizsgálatunkban összességében 6 témakört (**banki szolgáltatások, megtakarítások és befektetések, hitelezés, nyugdíj és biztosítás, munka világa, általános gazdasági ismeretek: infláció, adózás, ország kockázat**) vizsgáltunk. Minden blokk esetében vizsgáltuk a válaszadók attitűdjét, továbbá informáltságát és számolási készségét is. Az általunk eltervezett megközelítésben gyakorlatias kérdéseken keresztül vizsgáljuk a középiskolások pénzügyi attitűdjét és tudását.

1.3. A kérdőív

A teszt, illetve ennek kérdései alapvetően két részből állnak össze: attitűd vizsgálati kérdésekből, illetve egy tudástesztből.

Mivel a jövő vállalkozóiról, jövő családalapítóiról beszélünk, az **attitűd vizsgálat** során fontos vizsgálni, hogy a célcsoport tagjainak a pénzügyi termékekhez, információkhoz való hozzáállását.

A **tudásteszt** részben, mintahogyan azt már többször hangsúlyoztuk, nem fogalmak definiálását kértük, hanem gyakorlat centrikus kérdéseket teszünk fel, illetve napi aktualitásokkal kapcsolatosan kérdeztünk. E részben minden kérdéshez több válaszalternatívát kínáltunk fel, melyből egy helyes. A kitöltőknek ki kellett választaniuk egy alternatívát, mindezt úgy, hogy vizsgálni tudjuk valós tudásuk, illetve, hogy a pénzügyi alapismeretekkel mennyire vannak tisztában.

Mivel az egyes témakörök, illetve konkrét kérdések esetében a lehetséges alternatívák száma nem azonos, így felmerül az a kérdés, hogy kevesebb válaszalternatíva esetében könnyebb a helyes választ eltalálni. E probléma megoldására, illetve e torzító tényező hatásának minimalizálása végett a tudásteszt részben egy „Nem tudom” válaszalternatívát is beépítettünk.

ECONVENTIO TESZT 2012. március 01 - április 20.

- 1 Mi a véleményed a költségfinanszírozott egyetemi, főiskolai képzés diákhitelből**
Nem akarok egyetemre, főiskolára járni.
Ezen az áron nem fogok továbbtanulni.
Nem akarok eladósodni, ezért nem semmi esetre sem fogok költségtérítéses szakra
Jó diploma bármit megér.
Nem tudom megítélni.
- 2 Honnan teremtetted elő a pénzt a továbbtanulásodhoz?**
diákmunkából
szülői támogatás révén
ösztöndíjből
részmunkaidős állás, gyakornoki program segítségével
diákhitelből
teljes munkaidős állást vállalok
nem akarok továbbtanulni
- 3 Szerinted mi jellemző leginkább egy AMERIKAI milliomosra?**
Okos.
Tehetséges.
Nagyképű.
Önző.
Magamutogató.
Rejtőzködő.
Adakozó.
Jó kapcsolatrendszere van.
- 4 Szerinted mi jellemező leginkább egy MAGYARORSZÁGI milliomosra?**
Okos.
Tehetséges.
Nagyképű.
Önző.
Magamutogató.
Rejtőzködő.
Adakozó.
Jó kapcsolatrendszere van.
- 5 Melyik elv áll hozzád a legközelebb?**
Fontos, hogy az ember mindig tegyen félre, amikor megkapja a fizetését.
Ha a hónap végén marad pénz, akkor a megtakarításokat kell kiegészíteni.
Felesleges megtakarítani pénzt, mert úgy az ember sose fogja élvezni a gyümölcsöt.
Nem tudom megítélni.
- 6 Két állásajánlatot kapsz. Melyik ajánlattal keresel több pénzt?**
Lakhelyeden lévő munkahelyet, havi nettó 200.000 Ft fizetésért, és mellett éves nettó
Egy másik településen lévő munkahellyel, havi nettó 250.000 Ft fizetésért, de
Nem tudom.
- 7 Magyarország többször fordult az IMF-hez (Nemzetközi Valutaalaphoz) több**
Jó dolognak tartom, mert az IMF komoly feltételeket szab, és ennek következtében
Jó dolognak tartom, de szerintem nem szükséges felvenni.
Rossz dolognak tartom, de nincs más lehetőség.
Rossz dolognak tartom, mert az IMF hitellel együtt elvesztjük a gazdasági
Nem tudom megítélni.

- 8 Bizonyára hallottál az euro zóna jelenlegi adósságválságáról. Magyarország**
Mielőbb vezessük be az eurót.
Jó nekünk a forint.
Nekem teljesen mindegy, lényeg, hogy meg tudjak élni.
Amire mi csatlakoznánk az euro zónához, addigra nem is lesz euró.
Nem tudom megítélni.
- 9 Magyarország meglévő államadósságát jelentős részét hitelből fizeti, azaz újabb**
Egyetértek vele, amíg adnak pénzt, költsük el.
Egyetértek vele, mert szinte mindenki így csinálja.
Nem tartom jónak, mert egy nehezen megoldható adósságcsapdához vezet.
Nem tartom jónak, mert magunknak kellene tudni megoldani a problémáinkat.
Nem tudom megítélni.
- 10 Melyik ér többet pillanatnyilag forintban kifejezve?**
1000 euró készpénz.
1050 svájci frank készpénz.
Nem tudom.
- 11 Részesültél-e korábban pénzügyi oktatásban?**
Igen.
Nem.
- 12 Legfőképpen honnan merítet pénzügyi ismereteid?**
Iskola.
Amit a családtól látok.
Interneten tájékozódok.
Barátok.
Saját tapasztalatomból.
Egyéb forrásból.
Nincsenek pénzügyi ismereteim.
- 13 Új bankszámlát szeretnél nyitni. Havonta kétszer veszel fel készpénzt és háromszor**
Havonta 500 forint számlavezetési díj, 100 forint díj minden készpénzfelvételnél, és
Havonta 600 forint számlavezetési díj, 40 forint díj minden készpénzfelvételnél, és
Nem tudom.
- 14 Melyik állítás áll hozzád a legközelebb?**
a tőzsde veszélyes
a tőzsde szerencsejáték
a tőzsde jól kiszámítható és sok nyereséget hoz
Nem tudom megítélni.
- 15 Melyik ajánlattal jársz jobban?**
Két év múlva kapsz 230.000 forint készpénzt.
Kapsz most egy 200.000 forintos betétkönyvet, melyet 2 év múlva vehetsz fel, és
Nem tudom.
- 16 Egyszer Te is nyugdíjas leszel: nyugdíjas éveidben miből akarsz majd elsősorban**
állami nyugdíjból
saját megtakarításokból
egyáltalán nem érdekel: lesz, ami lesz
Mire nyugdíjas leszek, már 80 év lesz a nyugdíjkorhatár, azt pedig meg sem érem.

- 17 Amennyiben nem tudnál megélni az állam által fizetett nyugdíjadból, miből saját megtakarításból**
a családra támaszkodom
tovább dolgozom
- 18 Veszel egy autót, amit 4 évig szeretnél használni, és cascót akarsz rá kötni.**
Havi díja 10.000 forint, kár esetén 50.000 önrész levonás a kártérítési összegből.
Havi díja 12.000 forint, kár esetén 26.000 önrész levonás a kártérítési összegből.
Nem tudom.
- 19 Mit gondolsz a hitelkártyától?**
Egy nagy átverés az egész.
Megfelelően használva egy igen hasznos dolog.
Még sohasem hallottam hitelkártyáról, ezért nem ismerem.
Nem akarok hitelkártyát, mert szerintem addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér.
Nem tudom megítélni.
- 20 Az elmúlt hónapokban sok szó esett a végtörlesztésről. De mi is valójában a**
A végtörlesztés az, amikor valaki lakáshitelének a végső részletét is kifizette.
A végtörlesztés egy új, televíziós pénzügyi valóságshow.
A deviza alapon felvett hitel egy összegben történő visszafizetése a piacnál
Nem tudom.
- 21 Milyen céllal vennél fel hitelt?**
lakásvásárlásra
autóvásárlásra
vállalkozás indítására
vállalkozás további fejlesztésére
nyaralásra, esküvőre
semmilyen körülmények között nem vennék fel hitelt
- 22 Megkapod első fizetésed: 200.000 forint szerepel a bérpapírodon, ebből kézhez kapsz**
200.000
134.000
254.000
Nem tudom.
- 23 Mi a cafeteria?**
Szabadon választható béren kívüli juttatási rendszer.
Az étkezési utalvány.
Egy modern olasz kávégép.
Nem tudom.
- 24 2012-ben 2% ponttal 25%-ról 27%-ra nőtt az ÁFA. Ha tavaly 1000 forintba (azaz**
16 forinttal.
20 forinttal.
27 forinttal.
Nem tudom.
- 25 Február végén hazaértél egy szlovákiai sí táborból, és maradt 10 euród, melyet**
2800
2850
2900
Nem tudom

- 26 Magyarország GDP (hazai össztermék) arányos adóssága kb. 80%. Ez**
 210.000 Ft
 1.100.000 Ft
2.100.000 Ft
 Nem tudom.
- 27 Hol a legmagasabb a GDP-hez (nemzeti össztermékhez) arányosított**
 Magyarország
 Görögország
 Japán
 Nem tudom.
- 28 Mi az ATM?**
 Az automata bankpénztáros gép rövidítése (Automated Teller Machine)
 Egy tudományos társaság (Asztrológia Tanárok Munkacsoportja)
 A legnagyobb készpénzkiadó automatákat gyártó cég neve (American Terminal)
 Nem tudom.
- 29 Mire használnád az ATM-et?**
 Készpénz felvételére.
 Készpénz átutalására.
 Nem vagyok tagja az ATM nevű szervezetnek, így nem tudom használni.
 Nem tudom.
- 30 Az alábbiak közül szerinted mivel foglalkozik a jegybank?**
 Vállalati hitelezéssel és számlavezetéssel.
 Pénzügyi stabilitás biztosításával.
 Banki rendezvények belépőjegyinek nyomtatásával.
 Nem tudom.
- 31 Laptopot szeretnél vásárolni, ami 100.000 forintba kerül. Erre az alábbi két**
 Felveszel most 100.000 Ft hitelt, és azonnal megveszed abból; a felvett hitelt pedig
 Egy év múlva veszed meg, addig félreraksz 60.000 forintot és a maradék 40.000
 Nem tudom.
- 32 Miért bocsát ki Magyarország ÁLLAMPAPÍRT?**
 Hogy magas kamatot kapjon érte, és ez az ország javára váljon.
 Hogy Magyarország finanszírozni tudja hiteleit, kiadásait.
 Azért, mert az állampapír biztonságos.
 Nem tudom.
- 33 Úgy döntesz, hogy veszel 10 db OTP részvényt, mert jó befektetésként javasolták**
 Megbízok egy brókert, hogy vegye meg nekem.
 Bemegyek a Budapesti Értéktőzsdére, és megveszem ott, mivel ott kereskednek az
 Bemegyek a legközelebbi OTP fiókba, és megveszem készpénzben, mert így a
 Nem tudom.
- 34 Tegyük fel, hogy az éves infláció 6%, és a bankbetéted évente 5%-os kamatot fizet.**
 többet, mint ma
 kevesebbet, mint ma
 körülbelül ugyanannyit
 Nem tudom.

- 35 Parkolás közben egy másik autóval koccantok. A kár megtérülése érdekében mit**
 Kitölteni a baleseti kárbejelentőt és a káreseményt bejelenteni a biztosítónak.
 Megjavíttatni az autó sérülését, majd értesíteni a biztosítót
 Kifizettetni a másik féllel az okozott kárt
 Nem tudom.
- 36 Mi a baleseti adó?**
 Egy olyan adó, amit akkor kell fizetni, ha valaki gépjárművel személyi sérüléssel járó
 A kötelező gépjármű felelősségbiztosítással együtt fizetendő adó, amely az
 2012-től a kórházban fizetendő adó: akkor fizetendő, ha valaki balesetet szenved és
 Nem tudom.
- 37 Bankodtól kapsz egy hitelkártyát. Mire használnád?**
 Készpénz felvételre.
 Vásárolnék vele, és 30 napon belül visszafizetném.
 Vásárolnék vele, és havi részletekben fizetném vissza.
 Nem tudom
- 38 Mi a véleményed a végtörlesztésről?**
 Csak a gazdagok jártak vele jól.
 Nagyon komoly segítség volt ez a lehetőség: sok család élete válik így
 Szerintem nagyon sok kárt okozott az országnak.
 Szerintem nagyon sok kárt okozott a bankoknak.
 Nem tudom.
- 39 1 millió forint hitelt veszel fel egy banktól, melyet 10 éven keresztül törlesztesz.**
 1.163.000 forintot.
 1.630.000 forintot.
 2.830.000 forintot.
 Nem tudom.
- 40 Mire jó a folyószámlahitel?**
 Olcsó hitelforrás, elsősorban nagyobb kiadások esetén, mint pl. lakásvásárlás.
 Rövidtávú kiadások forrása lehet, elsősorban akkor, ha átmenetileg nincs elég
 Magas hozamú befektetések finanszírozására.
 Nem tudom

1.4. Elemzési módszertan

A válaszok kérdésenkénti kiértékelése leíró statisztikai segítségével történik, mely során megoszlásokat és diagramokat alkalmazhatunk. E technikával csak a válaszadókra vonatkozóan tehetünk kijelentéseket. Ha általánosítani szeretnénk, azaz a minta által reprezentált alapsokaságra is szeretnénk valamit állítani, akkor vizsgálnunk kell a hibahatárt is. Ezzel gyakorlatilag az alapsokaságra vonatkozóan adott válaszalternatívát választók arányát tudjuk megbecsülni adott valószínűség mellett.

Az egyes kérdések és a demográfiai tényezők kapcsolatára úgynevezett **keresztábla elemzést** végezhetünk. E vizsgálat alapján jelenthetjük ki, azt hogy két tényező között szignifikáns kapcsolat van, vagy nincs. Egy kapcsolat akkor tekinthető szignifikánsnak, ha a vizsgálat úgynevezett szignifikanciaszintje (sig) 0,05 alatti.

A középiskolások pénzügyi ismeretének jellemzésére megalkottuk az úgynevezett **Econventio-indexet**, melynek lényege, hogy a modell hat vizsgálati dimenzióját egy-egy 0-1 közötti számértékkel jellemezzük, mely gyakorlatilag az egyes dimenziókra adott helyes válaszok arányát jellemzi. Az Econventio-index a hat dimenzió jelzőszámainak összege 0-100 skálára vetítve. Ezzel az eljárással biztosítható, hogy a végeredményt nem befolyásolja az, hogy az egyes blokkokat különböző számú kérdéssel vizsgáltunk.

Az Econvetio-indexet a különböző demográfiai kérdésekkel t-teszt, illetve több utas varianciaanalízis segítségével vizsgáltuk.

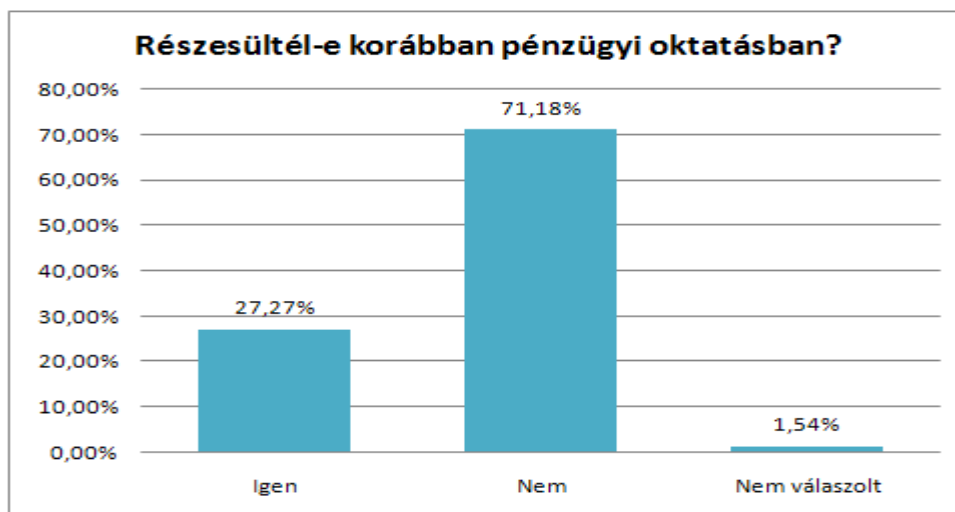
2. Teszteredmények

Tekintsük át az Econventio Közhasznú Egyesülettel közösen összeállított teszt eredményeit a modell alapján.

2.1. A mintáról

A kitöltők 49 százaléka férfi, 51 százaléka nő.

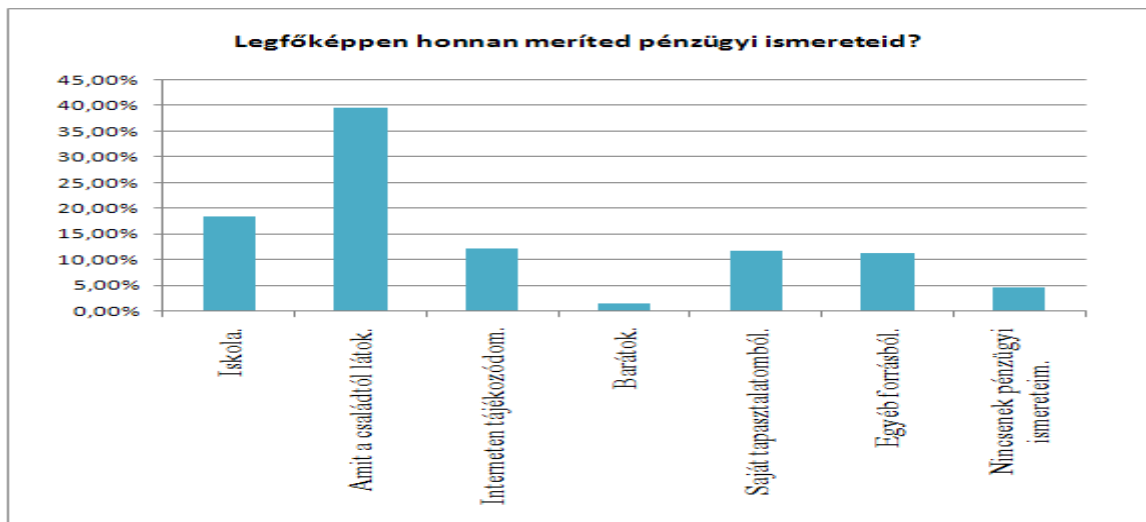
A kitöltők 28 százaléka gazdasági, kereskedelmi képzésben vesz részt, míg 72 nem gazdasági képzésben tanul. A felmérésben kíváncsiak voltunk arra, hogy a középiskolások a tesztkitöltést megelőzően részesültek-e pénzügyi oktatásban, illetve, hogy meglévő pénzügyi ismereteiket honnan szerzik be. A válaszadók 27 százaléka sajátbevallása szerint részesült pénzügyi oktatásban, míg 71 százaléka nem. Az életkor növekedésével ez az arány valamelyest csökken.

A nem gazdasági képzésekre járók 78 százaléka saját bevallása szerint nem tanult korábban pénzügyi ismereteket, addig a gazdasági képzésekre járók közül a 14 évesek 68 százaléka, a 18 évesek 45 százaléka ugyanezt állította. Ez pedig arra utalhat, hogy **a diákok jelentős része**

nem tanult pénzügyi ismereteket, akik pedig tanultak, azok vagy nem tudják ezt beazonosítani.

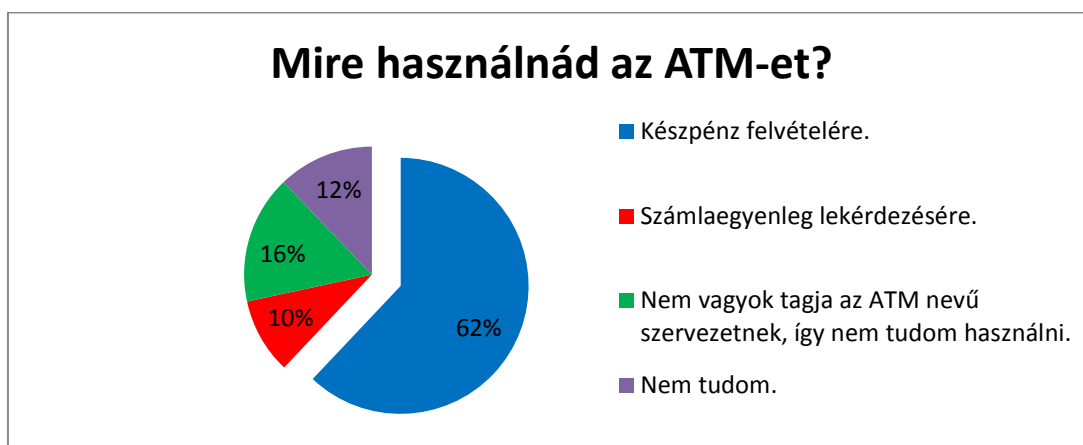
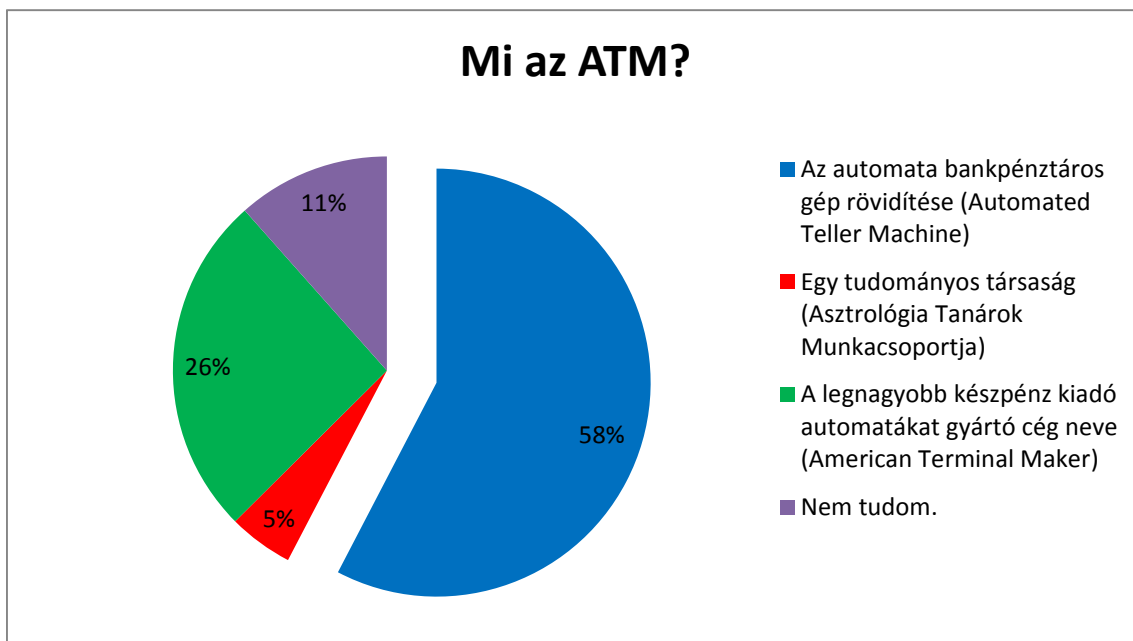
A középiskolások pénzügyi ismereteinek négy fő forrása az otthon látottak (40,6%), az iskolában tanultak (20%), az interneten található információforrások (10%), valamint a saját tapasztalat (10%).

Míg a 14-15 évesek fele az otthonlátottakra, 12 százalékuk az iskolában tanultakra támaszkodik, addig a 18 éveseknek csupán 31 százaléka támaszkodik az otthonlátottakra, az iskola és az internet súlya nő. **Éles különbség van a gazdasági és a nem gazdasági képzésekben tanulók között.** Míg 14 éves korban a gazdasági képzésekre járók 30, addig a nem gazdasági képzésekre járók 9 százaléka próbál az iskolában hallottakra támaszkodni. Ezzel szemben 18 évesen a nem gazdasági képzésekre járók 10 százaléka, a gazdasági képzésekre járók 48 százaléka az iskolában hallottakat próbálja figyelembe venni.

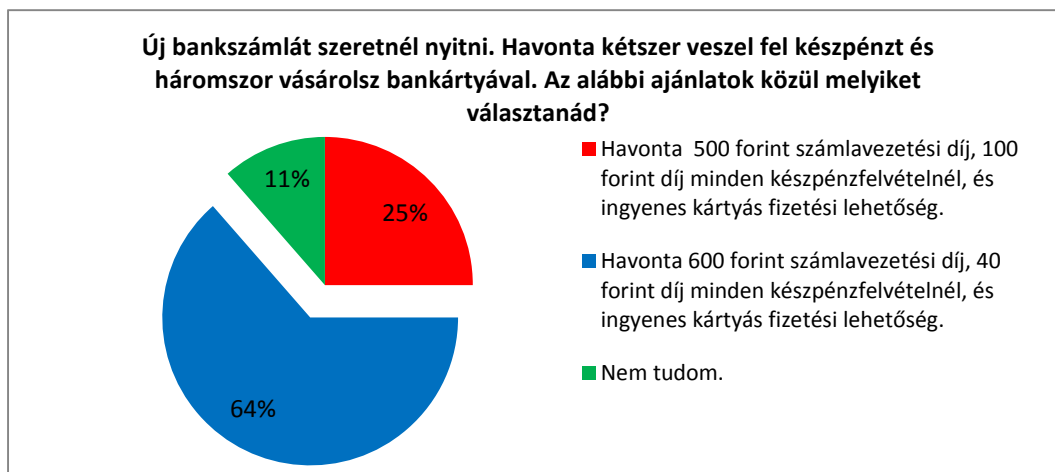
1.1. Banki szolgáltatások, ismeretek

A banki szolgáltatások témakörben az ATM jelentésére és felhasználhatóságára voltunk kíváncsiak. A válaszadók több mint fele (58%) helyesen válaszolt arra, hogy az ATM az automata bankpénztáros gép rövidítése. A diákok 26 százaléka szerint az ATM egy cég neve, míg 5 százalékuk szerint egy tudományos társaságot hívnak így.

A másik kérdés az ATM használatára vonatkozott. A diákok 62 százaléka az ATM-et készpénzfelvételre használná, míg 10% számlaegyenleg lekérdezésére, míg a válaszadók 16 százaléka nem tudja használni, mert nem tagja.

Számolási feladatként a középiskolások 64 százaléka választotta az „új bankszámlát szeretnél nyitni, melyik ajánlatod választanád” kérdésre a havonta 600 forint számlavezetési díjat 40 forint készpénzfelvételi költség és ingyenes kártyahasználat melletti kedvezőbb lehetőséget.

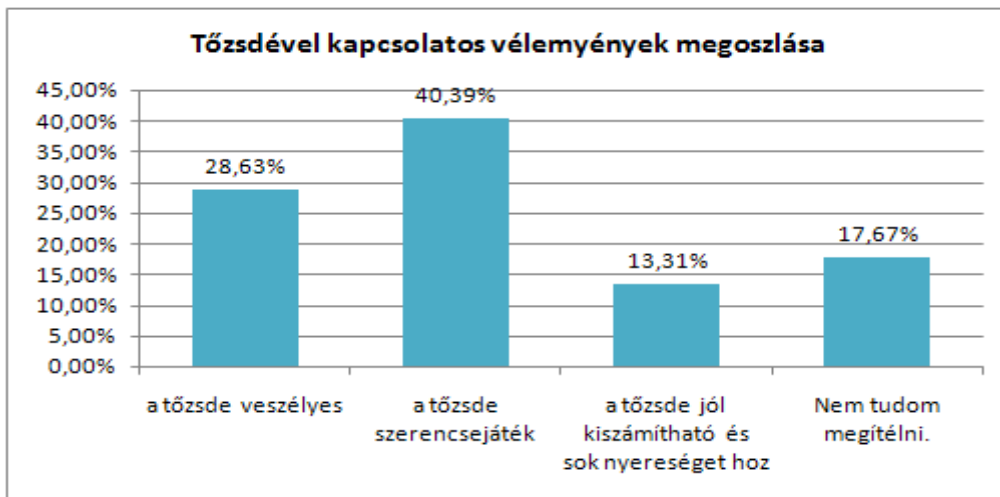
Megvizsgáltuk ezt a kérdést nem szerinti és életkor szerinti bontásban is, de mutatható ki szignifikáns különbség a válaszok arányában.

1.2. Megtakarítások és befektetések

A középiskolások **64 százalék**a fontosnak tartja, hogy az ember mindig tegyen félre, amikor megkapja a fizetését, míg 28 százalékuk csak akkor egészítené ki megtakarításait, ha hó végén marad pénze. Azoknak, akik feleslegesnek tartják a spórolást **60 százalékuk** fiú.

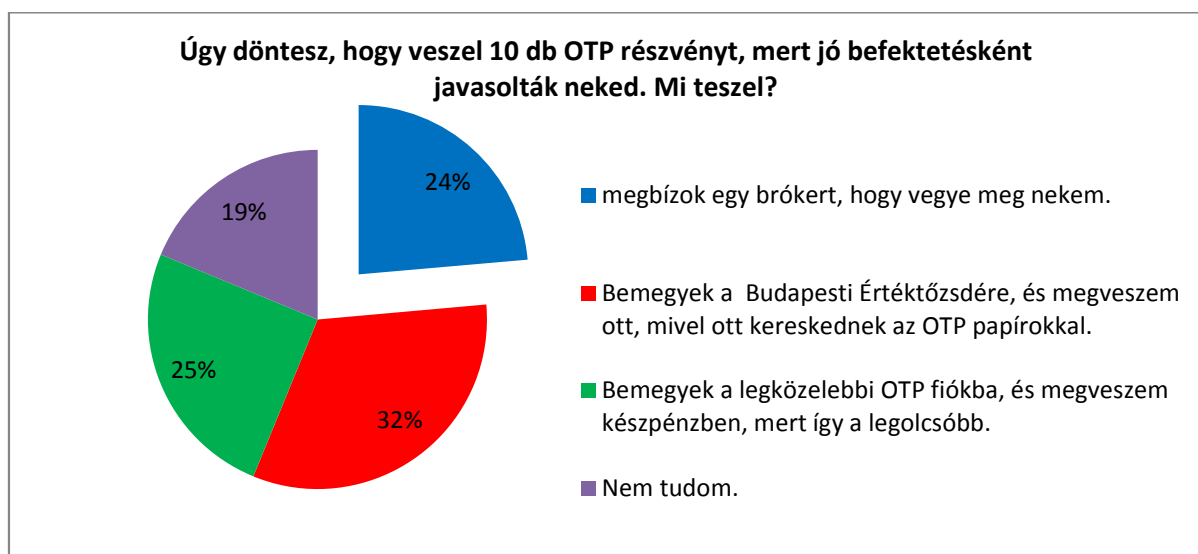
Kíváncsiak voltunk a középiskolások **tőzsdével kapcsolatos véleményére** is. A válaszoló diákok 29 százaléka szerint a tőzsde veszélyes, míg 13 százalékuk szerint kiszámítható és sok nyereséget is hoz. A válaszadók legnagyobb arányban (40%) úgy gondolják, hogy a tőzsde szerencsejáték.

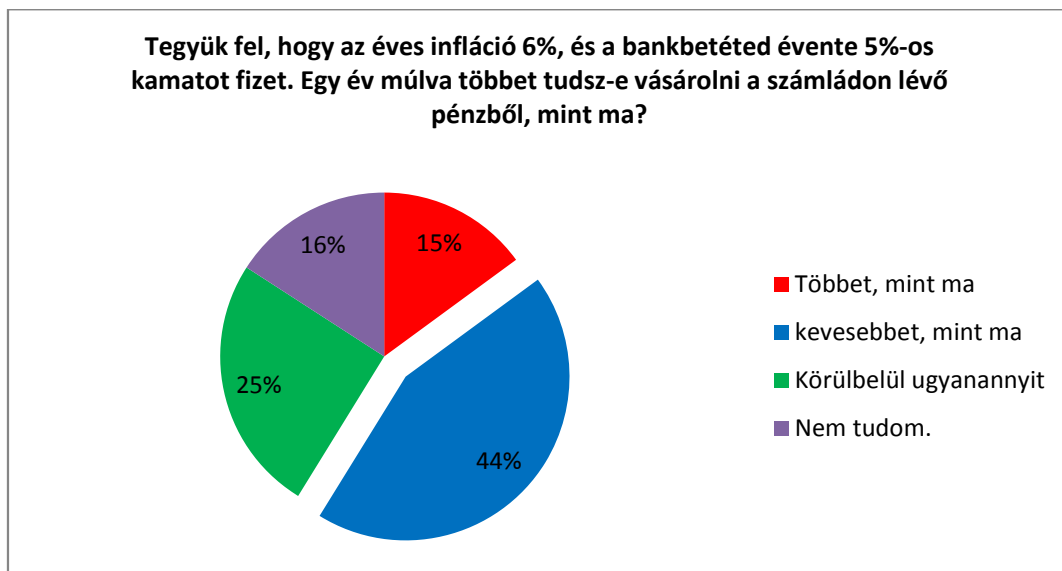
Nem szerinti bontásban jól látható, hogy a nők szerint veszélyesebb a tőzsde, de kevésbé szerencsejáték, mint a férfiak szerint.

Nem	férfi	nő
a tőzsde veszélyes	26,55%	30,64%
a tőzsde szerencsejáték	44,01%	36,90%
a tőzsde jól kiszámítható és sok nyereséget hoz	15,60%	11,10%
Nem tudom megítélni.	13,84%	21,36%

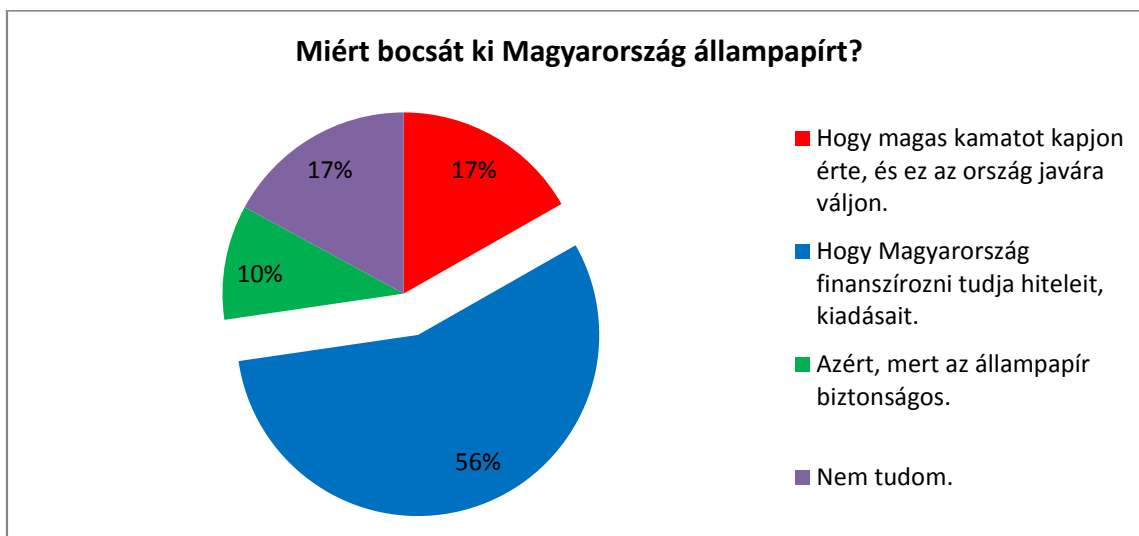
Abban az esetben, ha részvényt szeretnénk venni, a válaszadók 32 százaléka szerint be kell mennünk a Budapesti Értéktőzsdére és ott vennénk meg, míg 25 százalékuk bemenne egy bankfiókba és ott venné meg részvényét, 24 százalékuk egy brókert bízna meg vele.

A megkérdezett diákok 95,57 százaléka válaszolt arra a kérdésre, hogy ha az éves infláció 6% és a bankbetét évi 5 százalékot kamatozik, akkor 1 múlva többet tud-e fizetni a bankszámláján lévő pénzből vagy sem. Erre a kérdésre a válaszadók 43,8 százaléka helyesen válaszolt, mivel kevesebbet fog tudni vásárolni, mint ma, 25,3 százalékuk szerint körülbelül ugyanannyit tud majd vásárolni és 15 százalékuk szerint akár még többet is, mint ma.

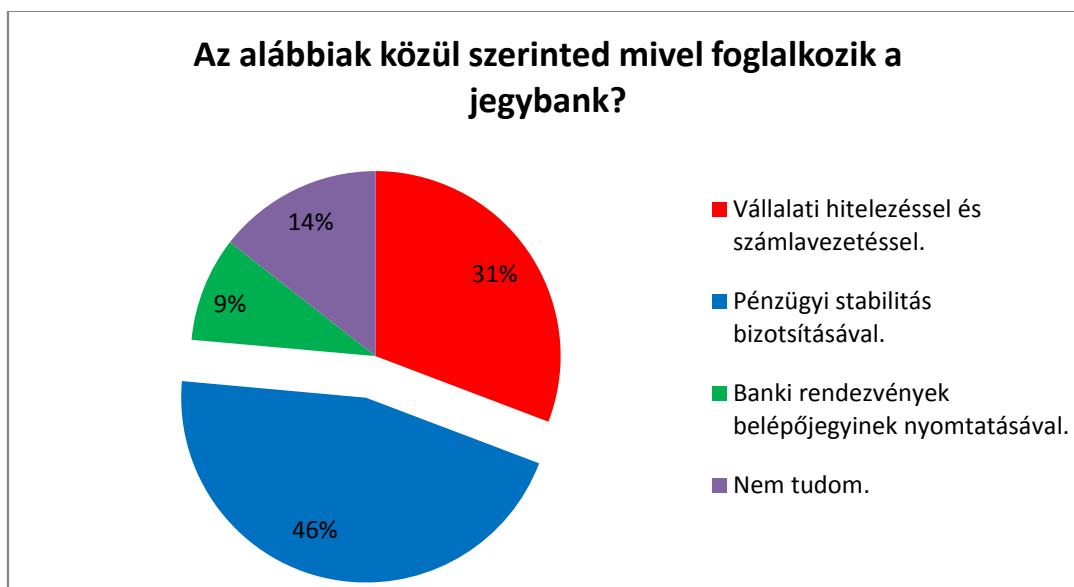

A középiskolásoktól megkérdeztük, hogy Magyarország miért bocsát ki állampapírt, erre a kérdésre 96 százalékuk válaszolt. A válaszadók 56 százaléka szerint azért bocsátanak ki állampapírt, hogy finanszírozni tudják Magyarország hiteleit és kiadásait, míg 17 százalék a magas kamatok miatt, 10 százalék a biztonság miatt gondolja ezt.

Számítási feladatként két ajánlat közül kellett a kedvezőbbet kiválasztani. A helyes választ a válaszadók majd háromnegyede (73,6 százalék) tudta.

Megkérdeztük a középiskolásokat, hogy szerintük mivel foglalkozik a jegybank. A középiskolások 45,64 százaléka szerint a jegybank pénzügyi stabilitás biztosításával foglalkozik, mely a helyes válasz is volt. A válaszadók 30,8 százaléka szerint vállalati hitelezéssel és számlavezetéssel, míg 9,15 százalék szerint banki rendezvények belépőjegyinek nyomtatásával foglalkozik a jegybank.

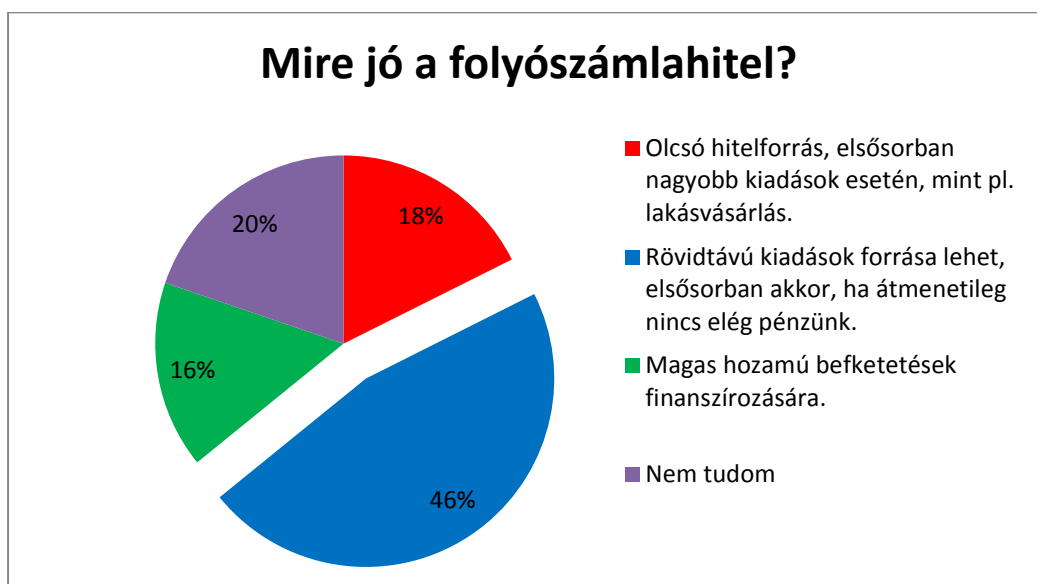
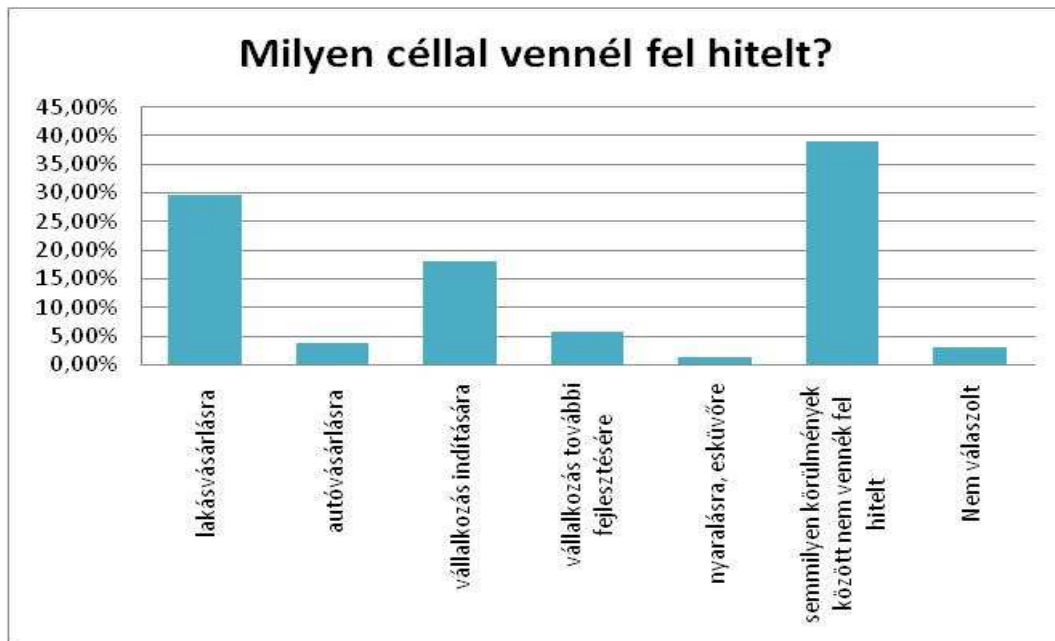

1.3. Hitelezés

A hitelekkel kapcsolatos kérdések során azt mértük fel, hogy a megkérdezettek mit tudnak a hitelkártyákról, a végtörlesztésről illetve milyen esetben vennének fel hitelt.

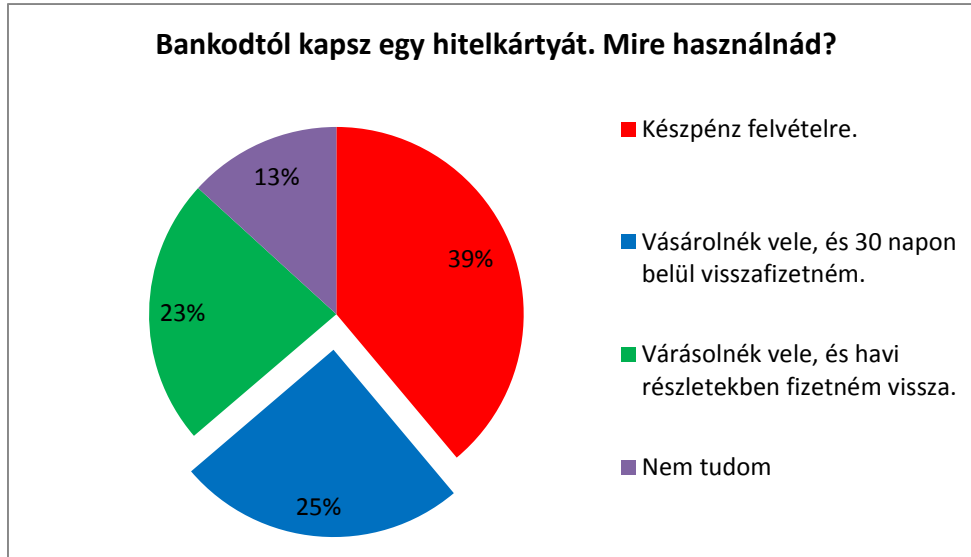
A megkérdezett középiskolások 39 százaléka semmilyen körülmények között nem venne fel hitelt, míg 30 százalékuk lakásvásárlás esetén, 18 százalékuk vállalkozás indításkor, 5,6

százalékuk vállalkozás továbbfejlesztése céljából, 3,8 százalék autóvásárláskor, kicsit több mint 1 százalékuk nyaralásra, esküvőre venne fel hitelt.

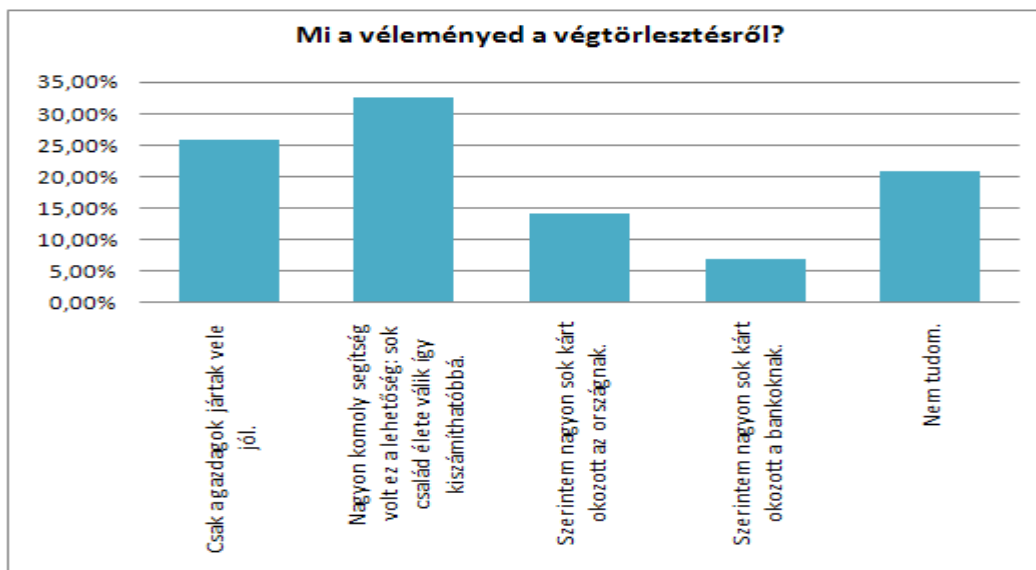
A megkérdezettek 46,55 százaléka eltalálta a helyes választ, mely szerint a folyószámlahitel rövidtávú kiadások forrása lehet, főleg ha átmenetileg nincs pénze az embernek. A középiskolások 17,6 százaléka szerint olcsó hitelforrás nagyobb beruházás esetén, míg 16,07 százalékuk szerint magas hozamú befektetések finanszírozásra jó a folyószámlahitel.

A megkérdezett középiskolások 13 százaléka nem válaszolt arra a kérdésre, hogy mire használná a **hitelkártyát**, ha kapna a bankjától, 39 százalék készpénz felvételre, 25 százalék vásárolna vele és 30 napon belül visszafizetné, 23 százalék vásárolna vele és havi részletekben fizetné vissza.

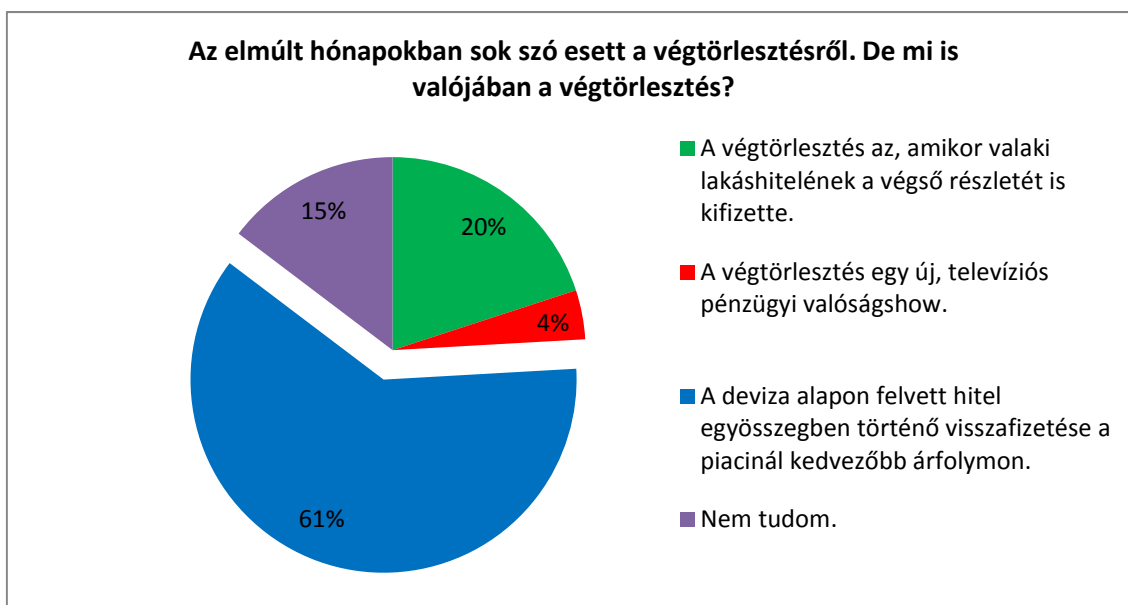

A hitelkártyát a válaszadók több mint fele hasznos dolognak tartja, megfelelő használat esetén, 27,6 százalék nem szeretne hitelkártyát, 2,2 százalékuk még nem hallott róla.

A középiskolások **32 százaléka komoly segítségnek véli végtörlesztést**, **26 százalékuk gondolja úgy, hogy csak a gazdagok jártak jól vele**, **14 százaléka szerint a végtörlesztés sok kárt okozott az országnak**, 6 százalék szerint a bankok jártak rosszul.

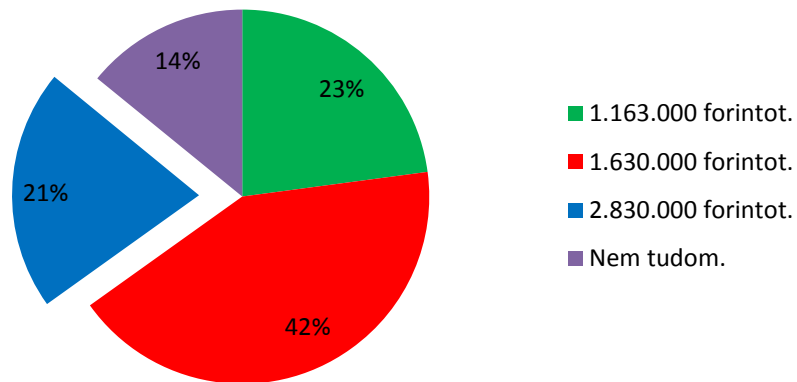

A következő kérdés a **végtörlesztéssel** kapcsolatos. A megkérdezett hallgatók 61 százaléka szerint a végtörlesztés a deviza alapon felvett hitel egy összegben történő visszafizetése a piaconál kedvezőbb árfolyamon, míg 20 százaléuk gondolja úgy, hogy a végtörlesztés az, amikor valaki lakáshitelének a végső részletét is kifizette, 4 százalék szerint a végtörlesztés egy új, televíziós pénzügyi valóságshow.

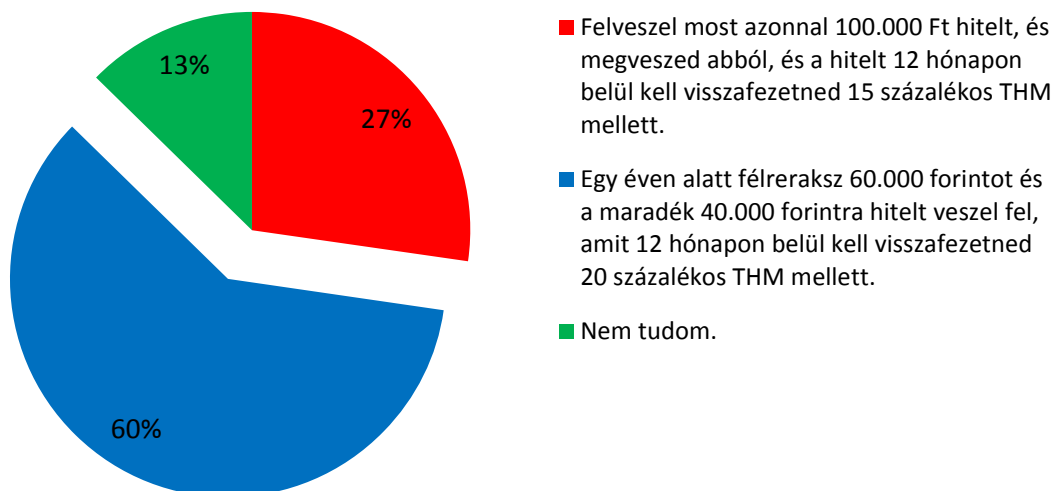
Ha most felveszel 1 millió forint hitelt 10 évre, 16,3 % THM mellett akkor 10 év alatt ténylegesen mekkora összeget kell visszafizetni a banknak kérdést a megkérdezettek 95 százaléka válaszolta meg. Ebből helyes választ 21 százaléuk adott, azaz 2.830.000 forintot kell visszafizetni a banknak. A válaszadók 42 százaléka szerint 1.630.000 forintot, 23 százaléka szerint 1.163.000 forintot kell visszafizetni a banknak.

1 millió forint hitelt veszel fel egy banktól, melyet 10 éven keresztül törlesztesz. A hitel forint alapú, THM-je 16,3%. Mekkora összeget fizetsz vissza a 10 év alatt?

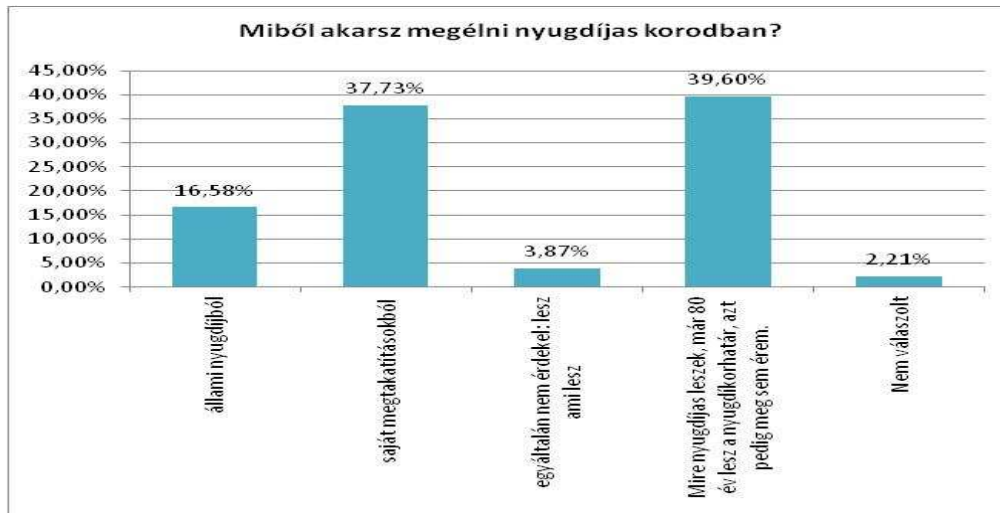
Számítási feladatként egy 100000 forintos laptop vásárlásra a gyerekeknek két konstrukció közül kellett a kedvezőbbet kiválasztani. A válaszadók 60 százaléka szerint az az olcsóbb konstrukció, ha félrerak 60.000 forintot és 40.000 forintot vesz fel hitelre, ez a helyes válasz. Ezzel szemben 27,3 százalékuk szerint a kedvezőbb az, ha most egy összegben felvesznek 100.000 forintot és egy éven belül 15 % THM mellett visszafizetik.

Laptopot szeretnél vásárolni, ami 100.000 forintba kerül. Erre az alábbi két lehetőséged van. Melyik konstrukcióval lesz olcsóbb?

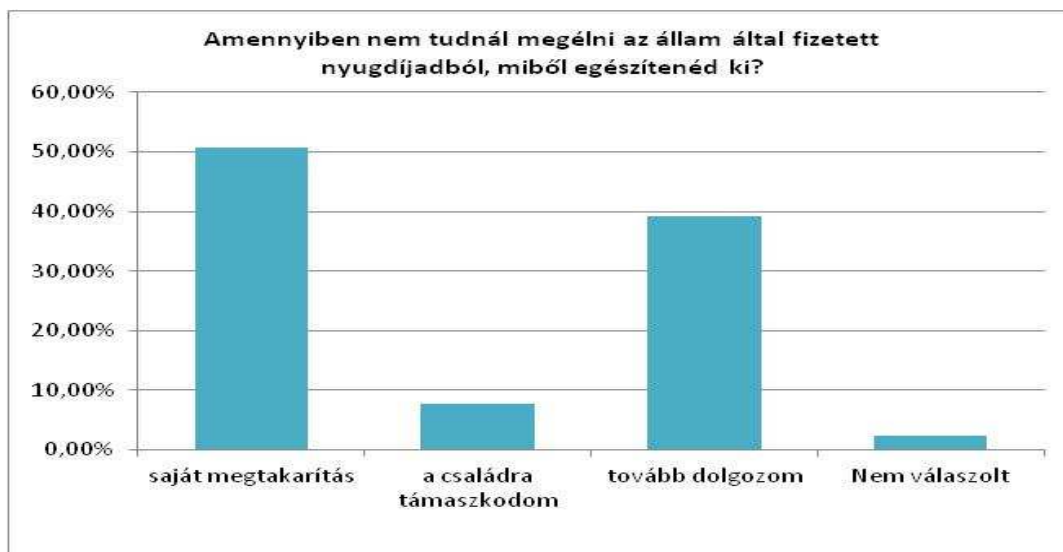

1.4. Nyugdíj és biztosítás

Azt is vizsgáltuk, hogy a mostani középiskolások, miből akarnak majd megélni **nyugdíjas** éveik alatt, illetve ha nem tudnának megélni az állami nyugdíjból, akkor miből egészítenék ki. A megkérdezett több mint egyharmada (37 százalék) saját megtakarításaiból fog megélni, majdnem 40 százalékuk szerint meg se fogja érni a nyugdíjkorhatárt, mert olyan magas lesz. Ezzel szemben az állami nyugdíjből 17 százalékuk szeretne megélni.

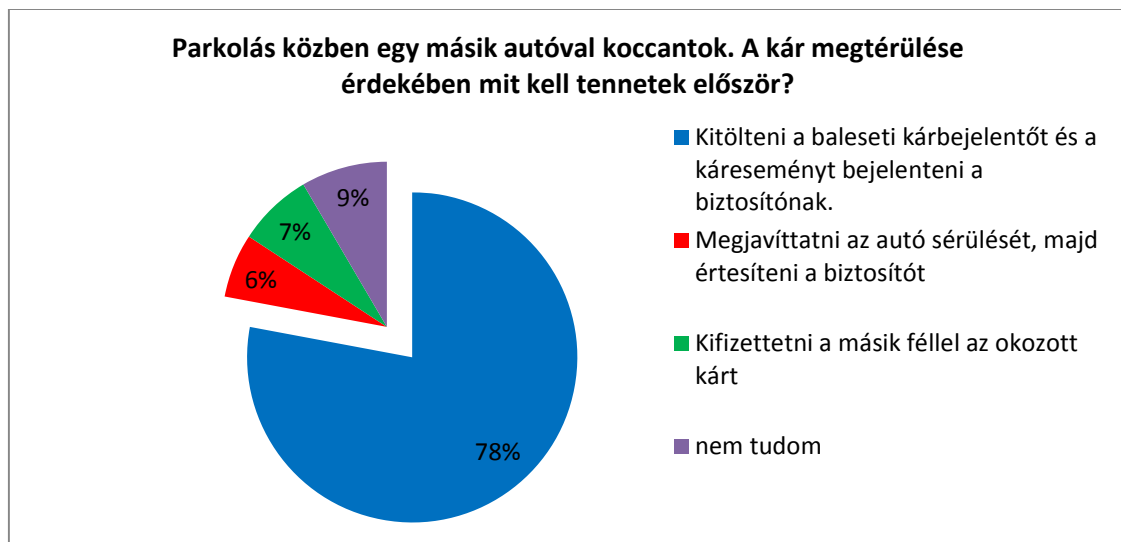

Amennyiben az állam által fizetett nyugdíjból nem sikerülne megélni, a diákok 51 százaléka saját megtakarításaiból fedezné a megélhetéshez szükséges fennmaradó részt, 39,2 százalékuk tovább dolgozna és 7,8 százaléka családjára támaszkodna.

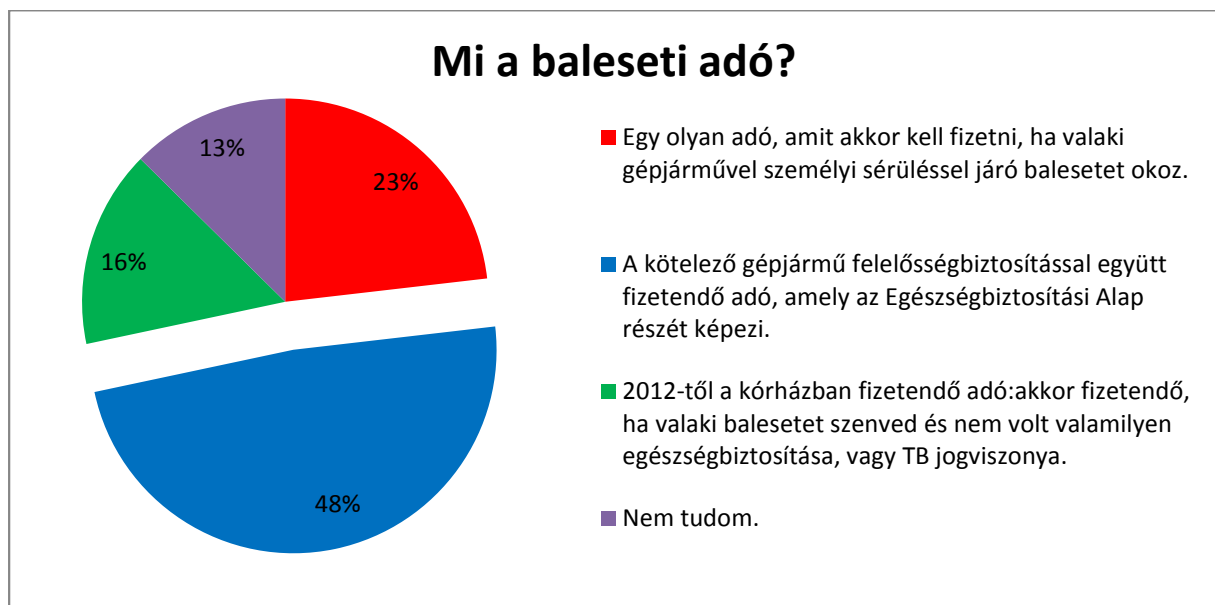

Biztosításokkal kapcsolatosan a baleseti biztosításról, a cascóról kérdeztünk.

A kutatásban megkérdezett diákok 95 százaléka adott választ arra a kérdésre, hogy a mi a teendő akkor, ha parkolás közben **koccan** egy másik autóval. A válaszadók 78 százaléka helyesen válaszolt, azaz azt válaszolta, hogy ki kell tölteni a baleseti kárbejelentőt és a káreseményt jelenteni kell a biztosítónak. Míg 6 százaléuk szerint előbb meg kell javíttatni az autót, majd csak ezután kell értesíteni a biztosítót, 7 százaléuk szerint pedig először a másik féllel ki kell fizettetni a kárt.

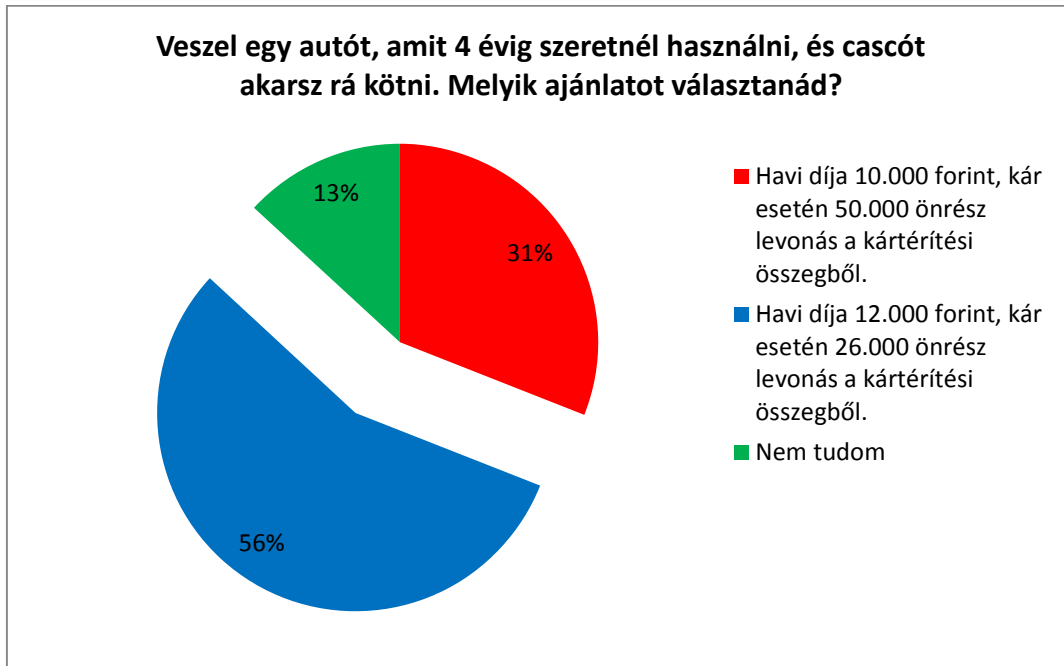
A középiskolások **baleseti adóról** való tudásukat is próbáltuk felmérni.

A megkérdezett hallgatók majdnem fele (48 százaléka) tudta a helyes választ, miszerint a baleseti adó a kötelező gépjármű felelősségbiztosítással együtt fizetendő adó. Azonban 23

százalékuk szerint olyan adó, amit akkor kell fizetni, ha valaki gépjárműjével személyi sérüléssel járó balesetet okoz, míg 16 százalékuk szerint kórházban fizetendő adó.

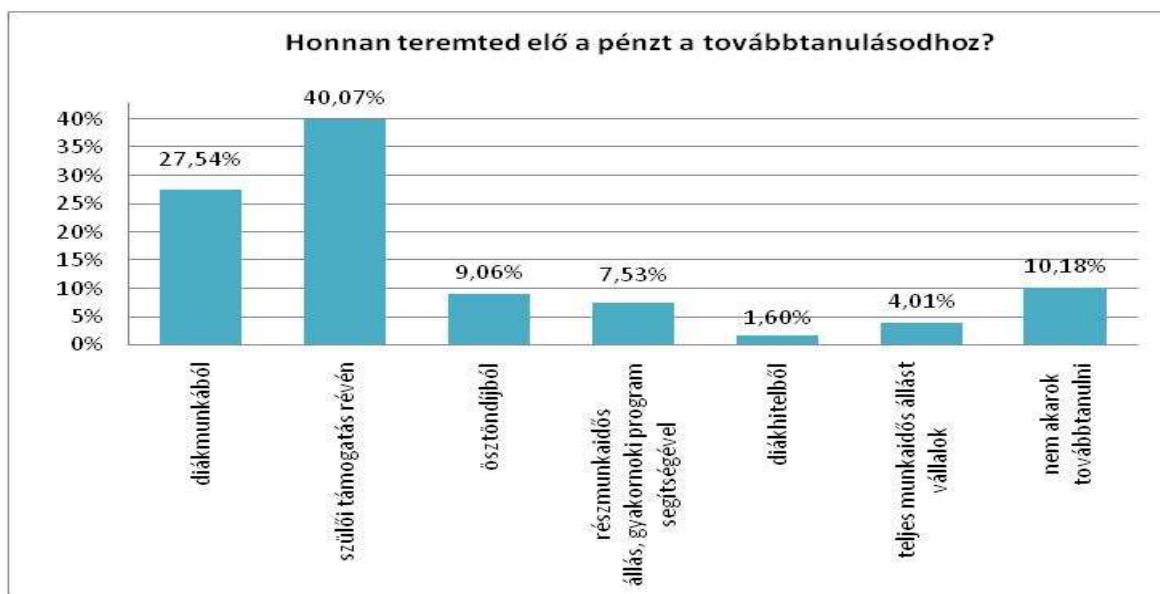
Számítási feladatként két **casco** ajánlat közül kellett választani egy olyan autóra melyet négy évig szeretnék használni. A válaszadók 56 százalékáa a kedvezőbb ajánlatot választotta.

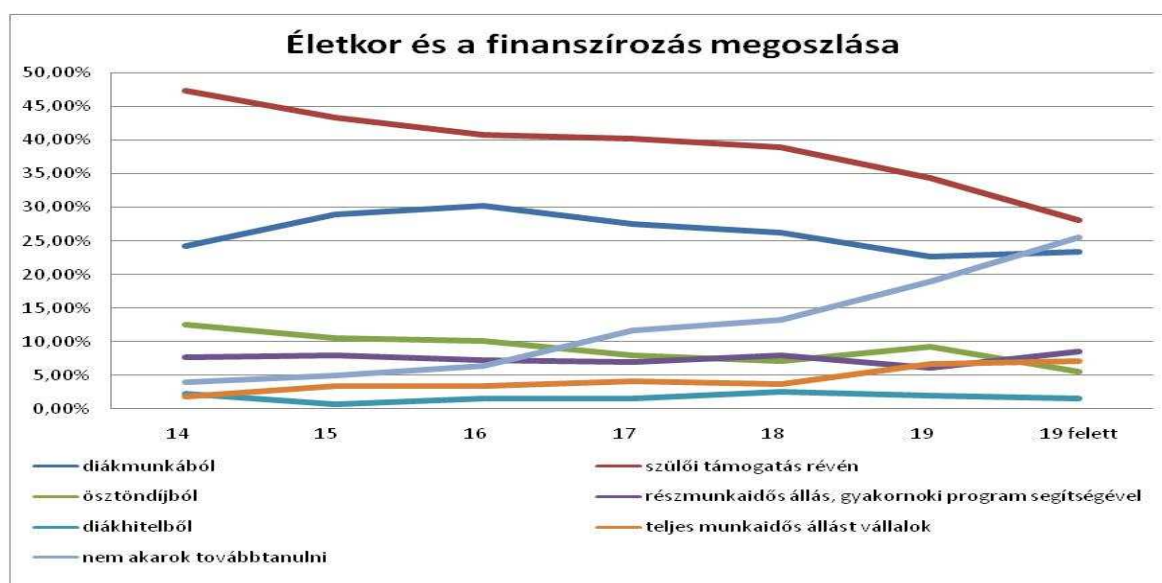
1.5. A munka világa

A munka világa témakörben az esetleges jövőbeni továbbtanulás finanszírozásáról, illetve bérekről, juttatásokról kérdeztük meg a középiskolásokat.

Továbbtanulásaikat leginkább **szülői támogatásból (44%)** és **diákmunkából (28%) kívánják finanszírozni**, diákhitel felvételét csupán 1,6 százalékuk választaná.

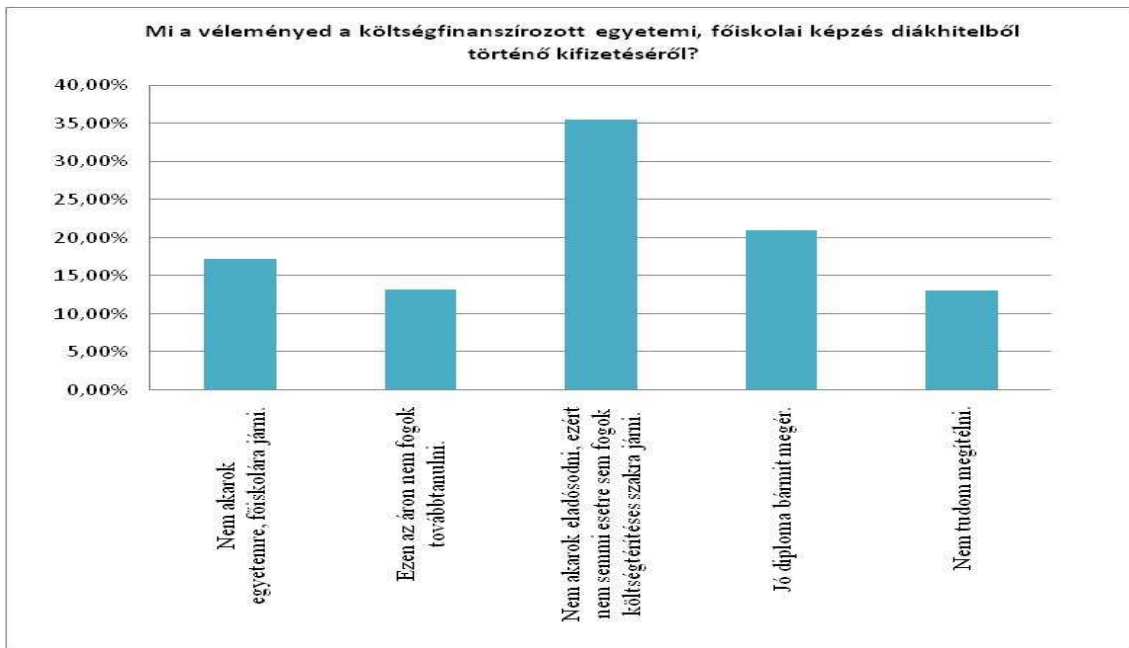

Az életkor előrehaladtával csökken azok aránya, akik a szülőkre támaszkodnának: míg a 14 évesek 48 százaléka, addig a 18 éveseknek 39 százaléka támaszkodna szüeleire. Ezzel párhuzamosan nő azok aránya, akik nem szeretnék továbbtanulni.

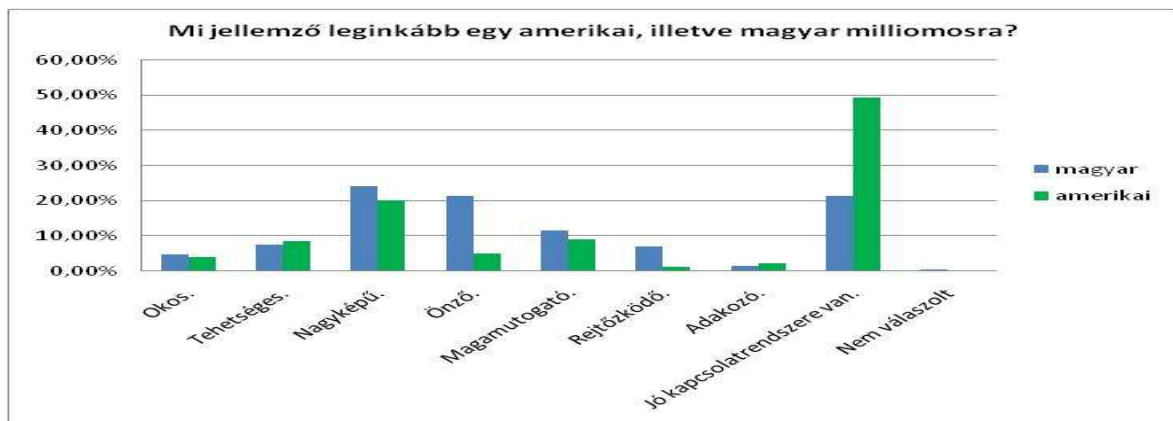

Az életkor emelkedésével csökken a „jó diploma bármit megér” látásmód.

A diákhitellel kapcsolatos továbbtanulás finanszírozásról a megkérdezett diákok 35,5 százaléka úgy vélekedett, hogy „Nem akarok eladósodni, ezért nem semmi esetre sem fogok költségtérítéssel szakra járni”.

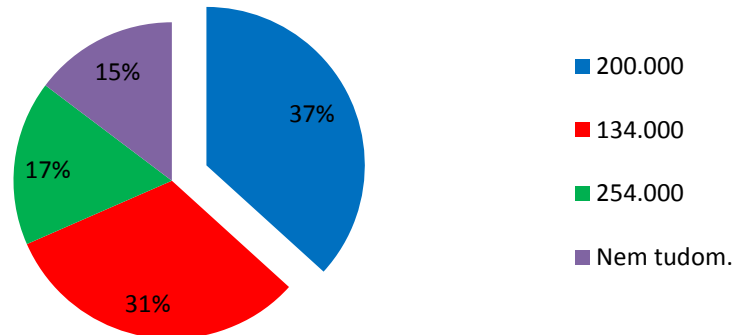

A középiskolások szerint egy **amerikai milliommós** három legjellemzőbb tulajdonsága a **jó kapcsolat rendszer** (50%), a **nagyképűség** (20%) és a **magamutogatás** (9%). Ezzel szemben szerintük egy **magyar milliommós** három legjellemzőbb tulajdonsága a **nagyképűség** (24%), az **önzőség** (21%) és a **jó kapcsolatrendszer** (21%).

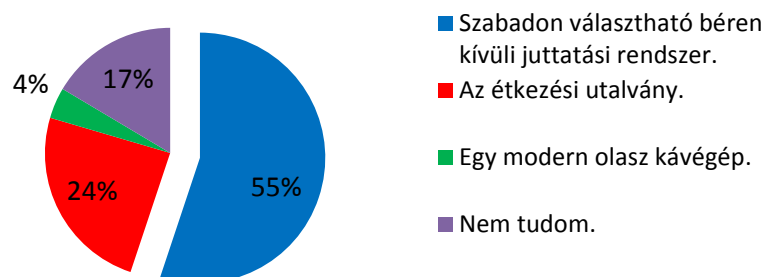
A **bruttó és a nettó** kifejezések közötti különbségvizsgálatára a „Megkapod első fizetésed: 200.000 forint szerepel a bércpapírodon, ebből kézhez kapsz kb.134.000 forintot, mindez a közterhek miatt a munkáltatónak kb. 254.000 forintba kerül. Mekkora ebben az esetben a bruttó bér?” kérdést tettük fel. A válaszadók 31 százaléka szerint 134.000 Ft és 17 százalékuk szerint 254.000 Ft a bruttó bér. A helyes választ 37 százalékuk találta el.

Megkapod első fizetésed: 200.000 forint szerepel a bérpapírodon, ebből kézhez kapsz kb.134.000 forintot, mindez a közterhek miatt a munkáltatónak kb. 254.000 forintba kerül. Mekkora ebben az esetben a bruttó béred?

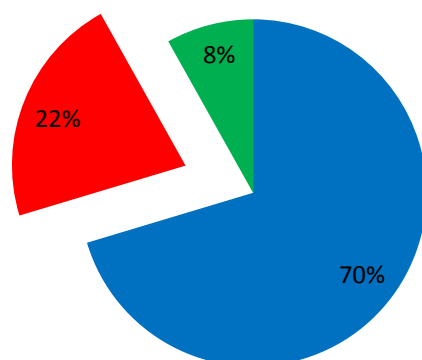
A megkérdezettek 96,9 százaléka válaszolt arra a kérdésre, hogy mi a **cafeteria**. A válaszadók 55,14 százaléka helyesen válaszolt erre a kérdésre, miszerint a cafeteria egy szabadon választható béren kívüli juttatási rendszer, azonban 24,4 százalékuk szerint étkezési utalvány, 4 százalékuk szerint egy kávégép.

Mi a cafeteria?

Számítási feladatként **két állásajánlat** közül kellett a kedvezőbbet kiválasztani. A válaszadók 72 százaléka a kedvezőtlenebb állásajánlatot preferálta, azaz „Lakhelyeden lévő munkahellyel, havi nettó 200.000 Ft fizetésért, és mellette éves nettó 240.000 Ft cafeteria juttatásért”.

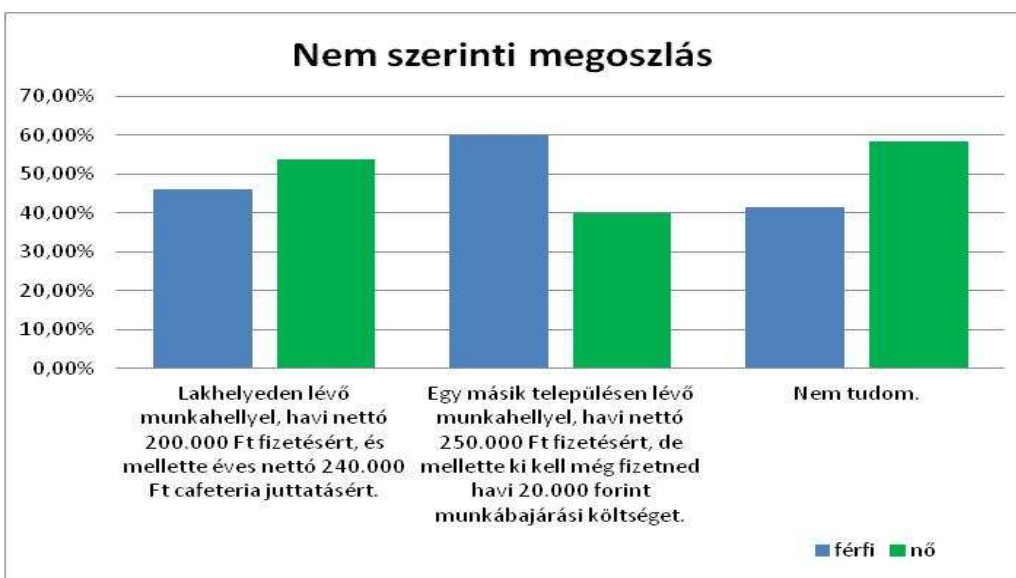
Két állásajánlatot kapsz. Melyiket választanád?

- Lakhelyeden lévő munkahellyel, havi nettó 200.000 Ft fizetésért, és mellette éves nettó 240.000 Ft cafeteria juttatásért.
- Egy másik településen lévő munkahellyel, havi nettó 250.000 Ft fizetésért, de mellette ki kell még fizetned havi 20.000 forint munkabajárási költséget.
- Nem tudom.

Megvizsgáltuk nem szerinti megoszlásban is, ahol azt kaptuk, hogy a második választ majdnem 20 százalékkal több férfi választotta, mint nő

Nem szerinti megoszlás

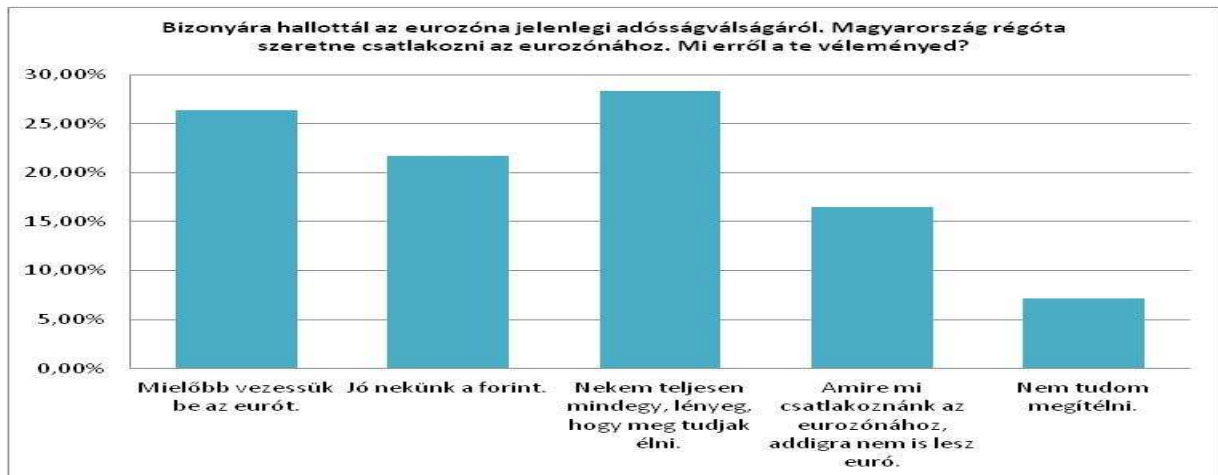

1.6. Általános gazdasági ismeretek: infláció, adózás, ország kockázat

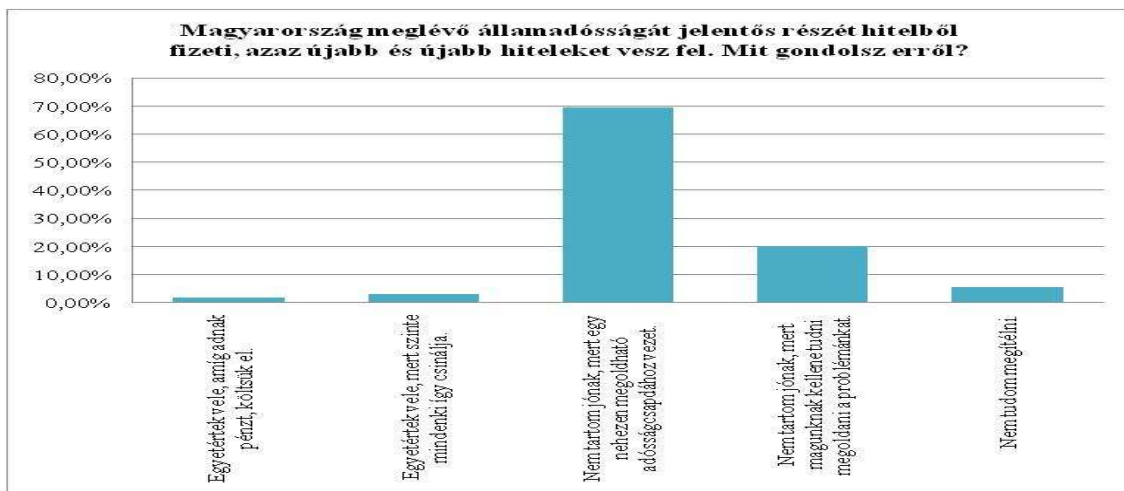
Megvizsgáltuk, hogy a középiskolások **hogyan vélekednek az IMF-hitelről az államadóságról, az euró bevezetéséről és a végtörlesztésről.**

A fiatalok 27 százalékanak teljesen mindegy, hogy csatlakozunk-e az euró zónához, szerintük a lényeg, hogy meg tudjanak élni. Az euró bevezetésével a diákok 26 százaléka

ért egyet, míg 22 százalékuk szerint jó nekünk a forint, 16 százalékuk szerint, mikorra csatlakoznánk az euró zónához, nem lesz euró.

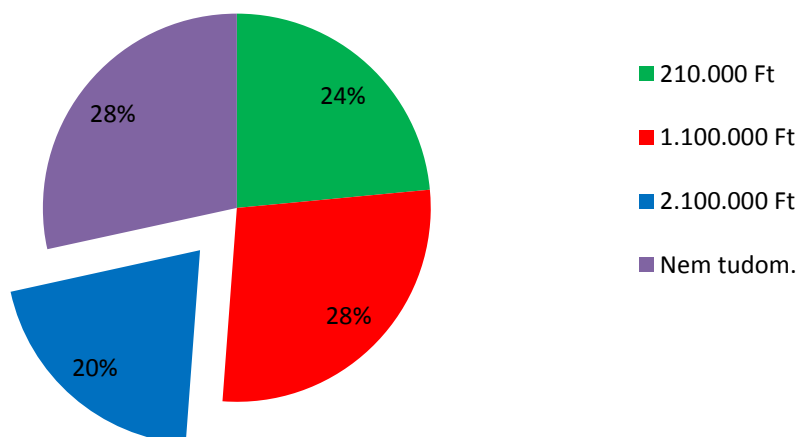

A középiskolások **90 százaléka rossz dolognak tartja azt**, ha az ország az **államadósság** jelentős részét **hitelből fizeti**. A megkérdezett középiskolások majdnem 70 százaléka azért nem tartja jónak az újabb hitelek felvételét, mert súlyos adósságcsapdát eredményezhet.

Azonban az államadósság nagyságát illetően nem rendelkeznek kellő ismeretekkel a középiskolások: 24 százalékuk szerint az egy főre eső államadósság mértéke 210 ezer forint. A helyes nagyságrendet (2,1 millió Ft) csupán a válaszadók 20 százaléka tudta.

Magyarország GDP arányos adóssága kb. 80%. Ez egyszerűbben azt is jelenti, hogy mindenkire jut egy bizonyos összegű adósság. Kb mekkora ez 1 főre, így a rád is eső államadósság forintban kifejezve?

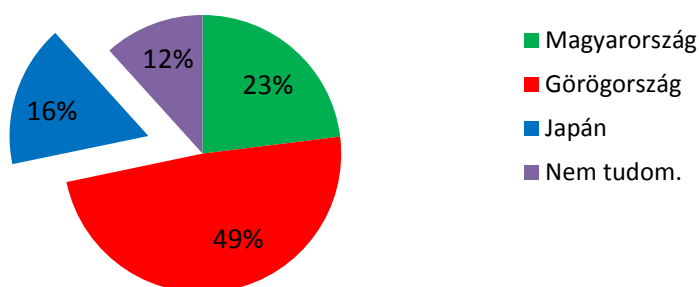

Életkort tekintve jól látható, hogy a helyes választ adók aránya az életkorral párhuzamosan nő. A helyes válaszadók 61,7 százalékuk férfi, 38,3 százalékuk nő.

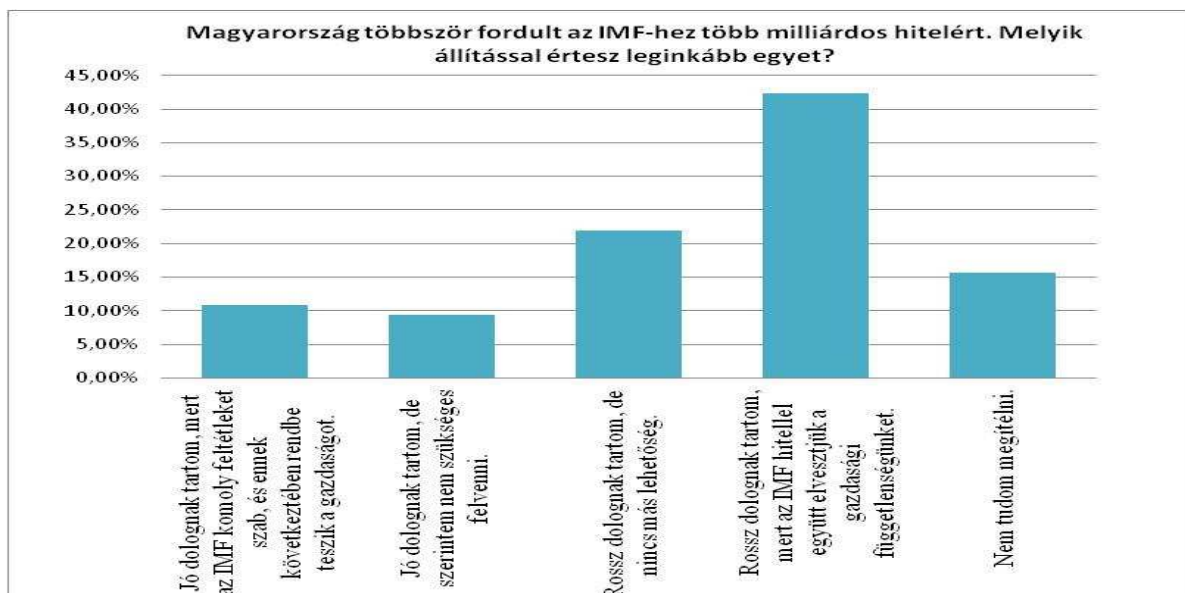
Életkor	14	15	16	17	18	19	19 felett
210.000 Ft	26,14%	25,32%	24,71%	26,02%	21,63%	18,66%	15,03%
1.100.000 Ft	27,27%	27,47%	28,39%	27,05%	28,31%	27,78%	26,42%
2.100.000 Ft	17,61%	15,88%	18,19%	19,04%	23,75%	28,21%	30,06%
Nem tudom.	28,98%	31,32%	28,70%	27,89%	26,31%	25,36%	28,48%

A válaszadók majdnem fele (48,7%) szerint Görögországban, 23,04 százalék szerint Magyarországon, míg 16,58 százalékuk szerint Japánban legmagasabb a GDP-hez viszonyított államadósság. A helyes választ (Japán) 16,58 százalékuk találta el.

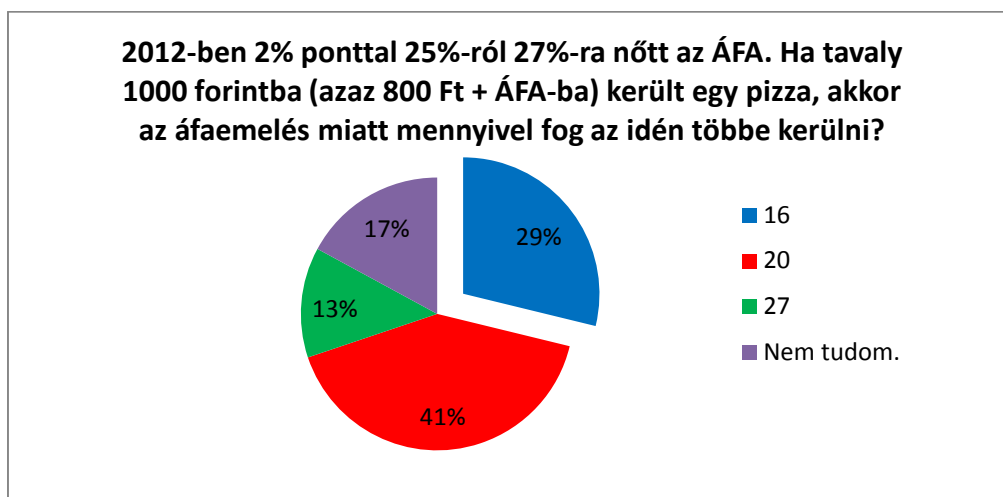
Hol a legmagasabb a GDP-hez (nemzeti össztermékhez) arányosított államadósság?

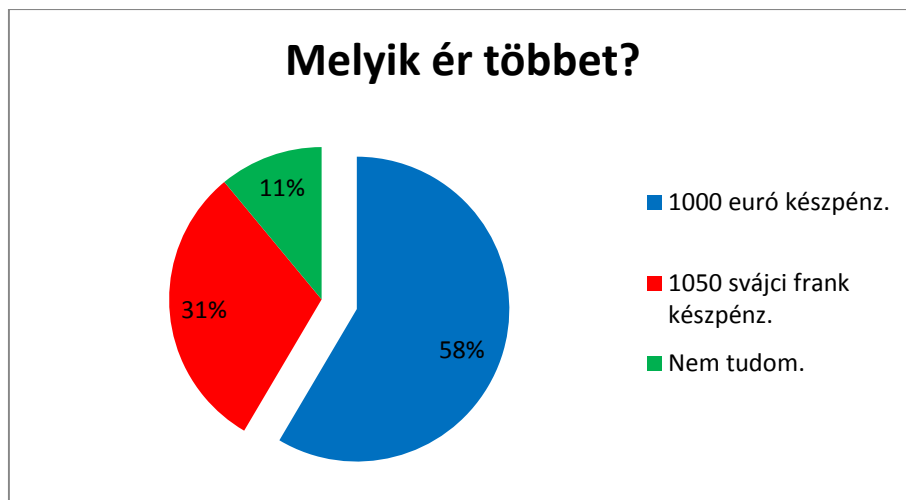
A középiskolások **42 százaléka rossz dolognak tartja az IMF hitelt, mert szerintük így a gazdasági függetlenségünket is elveszítjük. Huszonkét százalékuk szerint rossz dolog az IMF hitel, de nincs más lehetőség.** Az IMF hitelt csupán a középiskolások 22 százaléka tartja jó dolognak. Azon diákok közel fele, akik az IMF hitelt jó dolognak tartják, nem tartják szükségesnek e hitel felvételét.

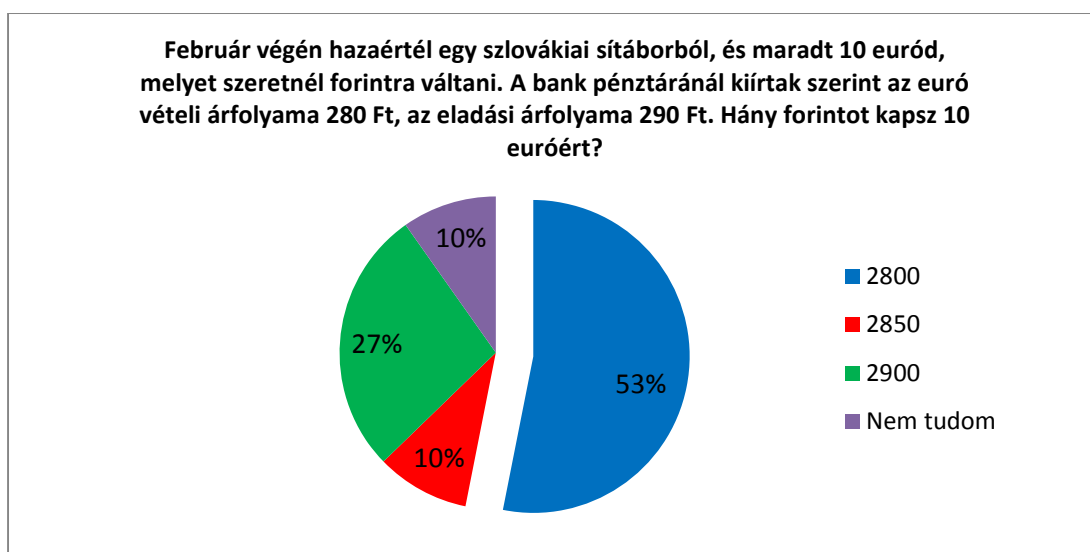
A diákokat arról is kérdeztük, hogy 25%-ról 27%-ra nő az ÁFA akkor, ha tavaly 1000 forintba (800 Ft + ÁFA) került egy pizza, akkor az áfa emelés miatt mennyivel fog az idén többbe kerülni. Erre a kérdésre a megkérdezettek 29 százaléka adta meg a helyes választ, azaz 16 forinttal kell többet fizetni. Ezzel szemben 41 százalék szerint 20 forinttal, 13 százalék szerint 27 forinttal kell többet fizetni.

A forint-euró és forint- svájci frank árfolyam vizsgálatokor a válaszadók 58 százaléka tudta, hogy 1000 euró többet ér forintban, mint 1050 svájci frank.

Számítási feladatként azt kellett megválaszolni, hogy „Február végén hazaértél egy szlovákiai sí táborból, és maradt 10 euród, melyet szeretnél forintra váltani. A bank pénztáránál kiírtak szerint az euró vételi árfolyama 280 Ft, az eladási árfolyama 290 Ft. Hány forintot kapsz 10 euróért?” A helyes választ a válaszadók több mint fele (53,1 százalék) tudta, 10 euróért 2800 Ft-t kapna, 27,4 százalék szerint viszont 2900 forintot, 9,6 százalék szerint pedig 2850 forintot kapna.

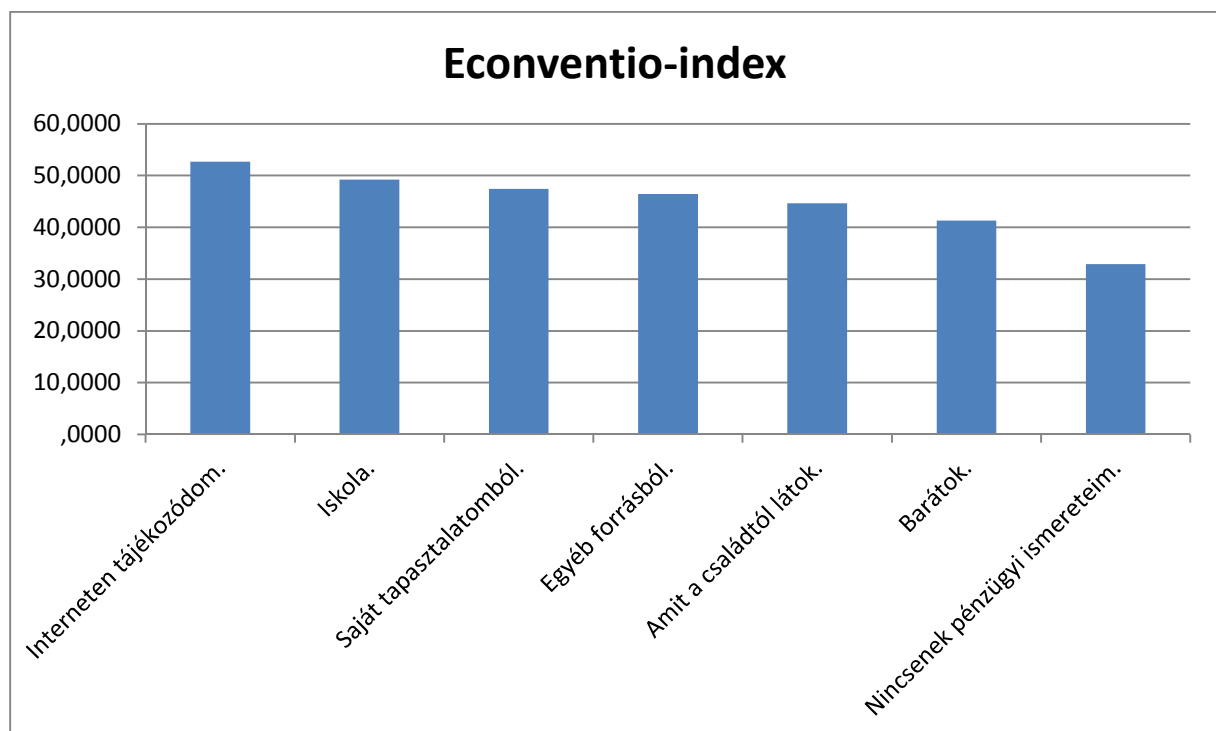
2. Az Econventio-index

A modell összesúlyozásából előállítható Econventio-index 45 százalékos átlagos teljesítményt mutat. A középiskolások fele 47 százaléknál rosszabb eredményt ért el a teszten, míg 67 százaléknál jobb teljesítményt a kitöltők csupán 10 százaléka nyújtott. A legjobb eredményt elérő teljesítménye 93% volt.

Szignifikánsan rosszabb eredményt értek el a teszten a 14-15 évesek (42%), mint a többi korcsoport. A 18- évesek átlagteljesítménye 50%.

Szignifikáns kapcsolat mutatható ki a tájékozódási forma és az Econventio-index között. Szignifikánsan rosszabb átlageredményt értek el másokhoz képest azok, akiknek sajátbevallásuk szerint nincsenek pénzügyi ismeretei.

Szignifikánsan rosszabb átlageredményt értek el az iskolából vagy internetről tájékozódókhoz képest azok, akiknek otthonról tájékozódnak.

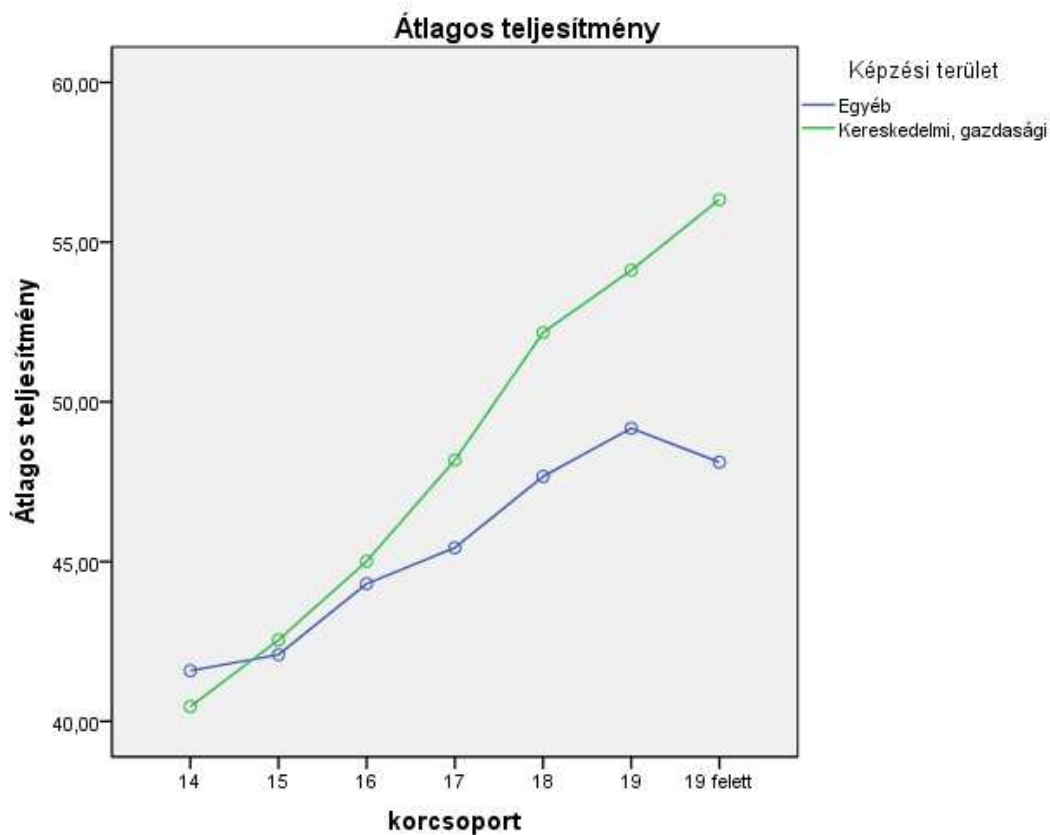

A teszten a fiúk szignifikánsan jobb eredményt (48%) értek el, mint a lányok (44%).

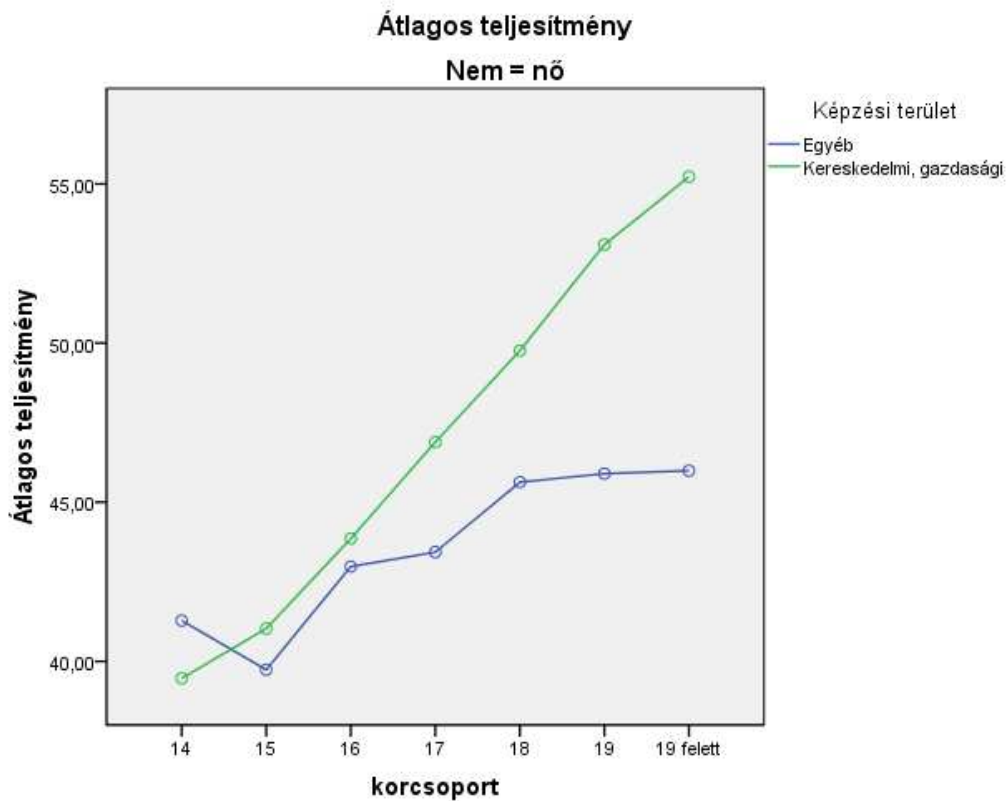
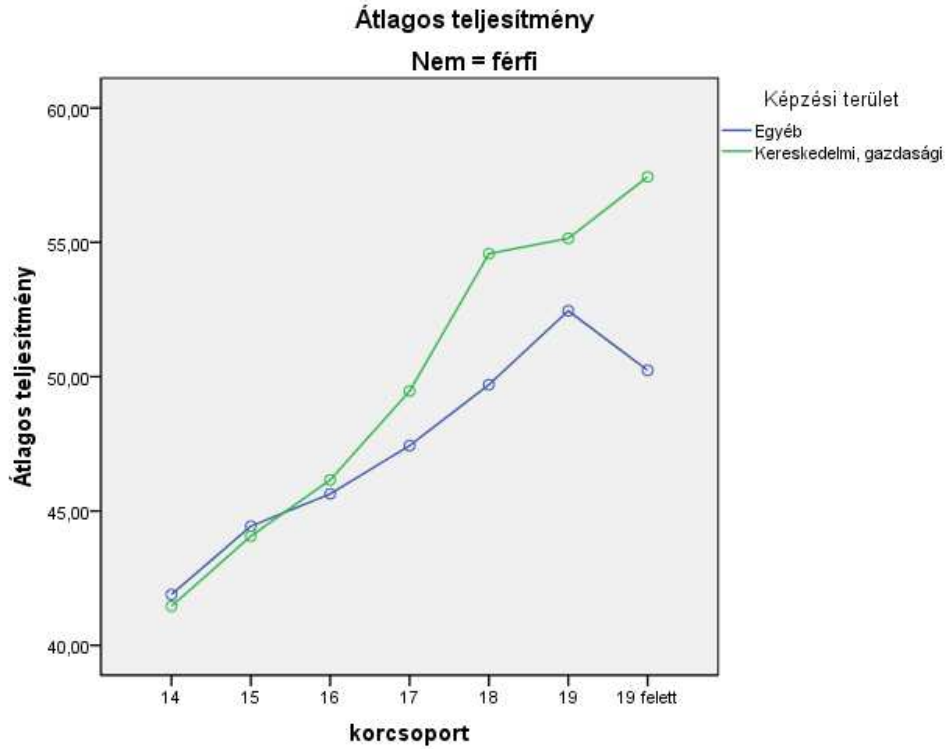
Az egyéb képzési terület illetve gazdasági, kereskedelmi terület átlagteljesítménye 45%, illetve 48% között szignifikáns különbség van. A „Részesültél-e korábban pénzügyi

oktatásban?” kérdés és az átlagteljesítmény között is jelentős különbséget fedezhetünk fel (46%, illetve 49%).

Több utas varianciaanalízis segítségével kimutatható, hogy az életkor és a képzési terület szignifikáns interakciós hatással bír, azaz a két tényező csak együttesen vizsgálható hatásként. Emellett önálló hatása van a nemnek. Megállapítható, hogy 14-15 éves korban a gazdasági és nem gazdasági képzésekben tanulók átlagteljesítményei közel azonosak, majd ez a különbség folyamatosan nő.

Külön a férfiakra és a nőkre ugyanezt megvizsgálva eltérő képet láthatunk. Míg a gazdasági képzésekben lévő nők teljesítménye a korról folyamatosan nő, addig a kontroll csoportban 18 évesen megtorpan a nők fejlődése. Fiúk esetében a különbség 18 éves korig nő.

3. Összegző megállapítások

A tudásteszt eredményeit kiértékelve megállapíthatjuk, hogy a középiskolások **átlagteljesítménye 45 százalék**, ami nem nevezhető jónak.

A **tudásteszten** szignifikánsan jobb eredményt értek el azok, **akik korábban tanultak pénzügyi ismereteket, illetve, akik gazdasági középiskolában tanulnak.** A pénzügyi kultúra teszten **a fiúk teljesítménye szignifikánsan jobb, mint a lányoké,** továbbá minden 14-18 év közötti életkorban a középiskolások átlagteljesítménye **szignifikánsan magasabb volt a fiatalabb korúakhoz képest.**

A teszten szignifikánsan jobb eredményt értek el azok, akik az internetre, illetve az iskolában hallottakra próbálnak támaszkodni, mint azok, akik vagy az otthonlátottakra próbálnak támaszkodni, vagy nem rendelkeznek pénzügyi ismertekkel.

Mivel a nem gazdasági képzésekre járók átlagteljesítménye (45%) mindösszesen 3 százalékponttal rosszabb, mint gazdasági képzésekben lévő társaiké, azt mondhatjuk, hogy nincs kiugróan nagy különbség a két csoport között. Ehhez hozzájárul az, Ez pedig arra utalhat, hogy **a diákok jelentős része nem tanult pénzügyi ismereteket, akik pedig tanultak, azok vagy nem tudják ezt beazonosítani, vagy nem tudják tárgyi tudásuk a hétköznapi élet problémáiban megfelelően kiaknázni.**

A teszt segítségével megjelölhetőek azok a területek, melyek fokozott fejlesztésre szorulnak. A vizsgált hat témakört tekintve **legnagyobb ismerethiányt az ország kockázat, infláció, adózás, a munka világa illetve a hitelezéssel kapcsolatos témakörök** (államadósság mértéke, bruttó-nettó fizetés közötti különbség, hitelek törlesztő részletei, hitelkártyák, választás állásajánlatok között) **esetén tapasztaltunk:** e kérdések esetében az adott válaszok, több mint **60 százaléka helytelen volt.** A **megtakarítások és befektetések** esetében a **válaszok átlagosan 49 százaléka, míg biztosítások esetében 37 százaléka volt helytelen.**

4. Főbb javaslatok a 2012 évi felmérés alapján

- **Fontos és ajánlott lenne középiskolákban általánosan bevezetni a gyakorlatban is alkalmazható pénzügyi ismeretek oktatást,** melyet a NAT is tartalmaz, de fontos egy olyan kivitelezés megvalósítása, ahol **hangsúly a gyakorlatiasságon van.** Ennek formája akár egy **tanóra,** akár egy néhány alkalmas délutáni **kötetlen tréning** lehetne.
- Ott, ahol már van pénzügyi oktatás, szükséges lenne a **gyakorlatiasság növelése.**
- Fontos a **pénzügyi ismereteket oktatók képzése.** A problémákból látszik, hogy ez nem oldható meg egy matematika óra keretén belül, mert a pénzügyi ismeretek oktatása több mint számítások oktatása. Miután a diákok 40 százaléka az otthon látottakra próbál támaszkodni, az elért teszt eredményük, sejtésünk szerint a felnőtt lakosság gyakorlatban alkalmazható

pénzügyi ismeretei is hiányosak. Ebből fakadóan fontos a diákokat pénzügyi ismeretekre oktató felnőttek továbbképzése.

- Fontos, hogy egy-egy probléma taglalásakor (például infláció, államadósság) a diákoknak **legyenek elképzelései a jelenséget mérő statisztikai adatokról és Magyarország helyzetéről nemzetközi perspektívában.**